

OBČINA VELIKE LAŠČE

OBČINSKI SVET

13. redna seja – 22. oktober 2020

GRADIVO ZA OBRAVNAVO NA SEJI OBČINSKEGA SVETA

Datum: 15. oktober 2020

TOČKA: 5

ZADEVA: STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA V OBČINI VELIKE LAŠČE 2020-2025

NAMEN: Razprava in sprejem na eni obravnavi

PРАВNA PODLAGA: Zakon o spodbujanju razvoju turizma (Ur. list RS, št. 13/18), Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 11/18 – ZSPDSLS-1, 30/18, 61/20 – ZIUZEOP-A in 80/20 – ZIUOOPE) in 16. člen Statuta Občine Velike Lašče (Uradno glasilo Občine Velike Lašče, št. 2/2006, 6/2013, 2/2019).

PREDLAGATELJ: Župan dr. Tadej Malovrh

POROČEVALEC: dr. Mateja Kurir, Sara Košir

PREDLOG SKLEPA: Občinski svet Občine Velike Lašče sprejme Strategijo razvoja turizma v Občini Velike Lašče 2020 - 2025

OBRAZLOŽITEV:

Razlogi za obravnavo in sprejem:

Glavni razlog za obravnavo in sprejem strategije je sprejetje okvirnega načrta razvoja turizma v občini Velike Lašče za obdobje od 2020 do 2025, ki je bil pripravljen s strani različnih deležnikov s področja turizma.

Ocena stanja:

Do sedaj Občina Velike Lašče tovrstne strategije še ni sprejela. Strategija razvoja turizma je potrebna zaradi usklajenega delovanja Občine Velike Lašče in ostalih deležnikov na tem področju v prihodnje.

Cilji:

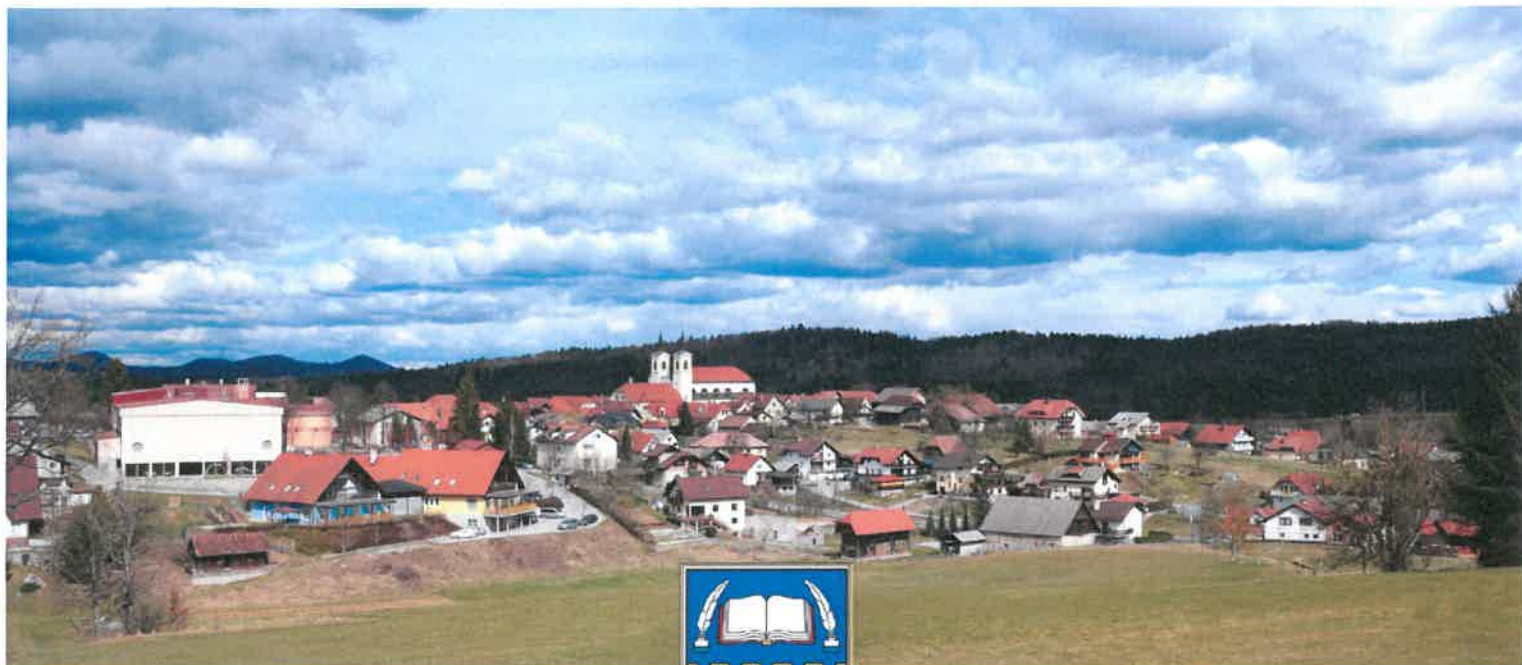
Strategija razvoja turizma Občine Velike Lašče 2020-2025 opredeljuje vizijo, strateške cilje in akcijski načrt za pospeševanje razvoja turizma v občini osrednjeslovenske regije. Ta strategija za prihodnje petletno obdobje zastavlja 3 strateške cilje: 1. Povečevanje prepoznavnosti turistične ponudbe z jasno identiteto; 2. Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov; 3. Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine. Za doseganja vsakega od treh strateških ciljev strategija opredeljuje tudi 11 specifičnih ciljev (Javni zavod Trubarjevi kraji, blagovna znamka in celostna podoba, promocija, infrastruktura, obstoječa turistična ponudba, kulturne in glasbene prireditve, nove prenočitvene kapacitete,

kulinarični turizem, izvirna turistična ponudba, finančne vzpodbude, javno-zasebno partnerstvo). Specifični cilji navajajo aktivnosti in časovne roki ter odgovorne nosilce za njihovo uresničenje. Strategija prinaša tudi organizacijsko shemo za doseganje zastavljenih ciljev.

Finančne posledice:

Sprejem Strategije razvoja turizma v Občini Velike Lašče 2020-2025 bo omogočal lažje načrtovanje manjših in večjih investicij v turizem v tem obdobju.

dr. Tadej Malovrh
Župan

STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA V OBČINI VELIKE LAŠČE 2020 -2025

Občina Velike Lašče

Verzija 5.0, 14. oktober 2020

Ta strategija je nastajala od marca do septembra 2020. Proces smo pričeli s pripravo analize stanja. Nadaljevali smo ga z izvedbo treh delavnic, na katerih so sodelovali predstavniki Občine Velike Lašče (Tadej Malovrh, Barbara Pečnik, Sara Košir), Zavoda Parnas (Metka Starič), odbora za kmetijstvo, gospodarstvo in turizem občine Velike Lašče (Peter Indihar), Gostišča Pri Kuklju (Margareta Damjanić), prenočišča Maja Bee House (Gregor Omahen), Gradu Turjak (Jože Zalar), Društva za ohranjenje dediščine Gradež (Roman Jeglič), Projektne skupine za turizem (Srečo Knafelc), Turizma Ljubljana (Alenka Soršak), Razvojnega centra Kočevje-Ribnica (Tomaž Lovšin). Proces smo zaključili s pridobivanjem predlogov izboljšav med zainteresirano javnostjo, kjer so svoje odzive posredovali Turistično društvo Turjak, Društvo Claustra Alpium Iuliarum, KUD Primož Trubar, Tenis Cereja, Okrepčevalnica Rozika, civilna iniciativa Združenje lokalnih turističnih vodnikov občine Velike Lašče, občinska svetnika (Matjaž Gruden in Matej Rupar) in Krajevni odbor Velike Lašče.

Proces za pripravo te strategije, vključno z zapisi dokumentov, je vodila Mateja Kurir.

Povzetek

Strategija razvoja turizma Občine Velike Lašče 2020-2025 opredeljuje vizijo, strateške cilje in akcijski načrt za pospeševanje razvoja turizma v občini osrednjeslovenske regije. Vizija Občine Velike Lašče v polju turizma se glasi: *V zibelki slovenske kulture v ohranjeni naravi občani s trajnostnim turizmom na podeželju skupaj z občino dosegamo zadovoljstvo, gospodarsko varnost in preseganje meja*. Strategija opredeljuje 4 ključne vrednote na področju turizma v občini: povezanost in sodelovanje, od poguma do vztrajnosti, izvirnost iz avtentičnosti ter s kakovostjo in prijaznostjo do zaupanja.

Ta strategija za prihodnje petletno obdobje zastavlja 3 strateške cilje: 1. Povečevanje prepoznavnosti turistične ponudbe z jasno identiteto; 2. Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov; 3. Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine. Za doseganja vsakega od treh strateških ciljev strategija opredeljuje tudi 11 specifičnih ciljev (Javni zavod Trubarjevi kraji, blagovna znamka in celostna podoba, promocija, infrastruktura, obstoječa turistična ponudba, kulturne in glasbene prireditve, nove prenočitvene kapacitete, kulinarčni turizem, izvirna turistična ponudba, finančne vzpodbude, javno-zasebno partnerstvo). Specifični cilji navajajo aktivnosti in časovne roki ter odgovorne nosilce za njihovo uresničitev. Strategija prinaša tudi organizacijsko shemo za doseganje zastavljenih ciljev ter časovnico aktivnosti za uresničevanje predvidenih ciljev.

Sestavni del te strategije je priloga 1: *Turizem v občini Velike Lašče – Analiza stanja*.

Kazalo

1. Namen dokumenta.....	5
2. Formalna navodila	5
3. Povzetek razvoja.....	6
4. Prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in grožnje (SWOT).....	8
5. Vizija in vrednote.....	9
6. Strateški cilji 2020-2025	9
7. Akcijski načrt s časovnim okvirjem.....	10
7.1. Specifični cilji za doseganje 1. strateškega cilja:	10
Z jasno identiteto povečujemo prepoznavnosti naše turistične ponudbe	10
7.2. Specifični cilji za doseganje 2. strateškega cilja:	12
Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov	12
7.3. Specifični cilji za doseganje 3. strateškega cilja:	16
Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine.....	16
8. Organiziranost za doseganje ciljev	17
9. Časovnica aktivnosti za doseganje ciljev	19

1. Namen dokumenta

Namen *Strategije razvoja turizma Občine Velike Lašče 2020-2025* je opredeliti vizijo, strateške cilje in akcijski načrt s specifičnimi cilji za pospeševanje razvoja turizma v občini v prihodnjem petletnem obdobju. Za doseganje 3 strateških ciljev podrobneje opredeljuje 11 specifičnih ciljev, kjer določa tudi aktivnosti, nosilce in roke za doseganje teh ciljev v prihodnjih dveh letih. Podrobneje razdeljuje tudi naloge in odgovornosti posameznih organov, ki so pristojni za doseganje specifičnih ciljev.

Nosilec te strategije je Občina Velike Lašče, ki s tem dokumentom združuje prizadevanja občine, podjetij in posameznikov za usmerjen in koordiniran razvoj trajnostno naravnane turizma v občini.

2. Formalna navodila

Strategija razvoja turizma Občine Velike Lašče 2020-2025 izhaja iz opravljene analize stanja spomladi 2020, ki je povzeta v 3. poglavju in v celoti priložena v *prilogi 1* tega dokumenta. Osnova za pripravo strategije je bila tudi analiza prednosti, priložnosti, nevarnosti in groženj (SWOT), ki je strnjeno prikazana v 4. poglavju.

Vsebine celotne strategije so bile pripravljene v procesu, ki je potekal med poletjem in jesenjo 2020. V okviru procesa so bili različni deležniki povabljeni k sodelovanju pri anketi za pripravo SWOT analize. Različni deležniki, ki so pred tremi delavnicami prejeli tudi opravljeno analizo stanja, so sodelovali na treh moderiranih delavnicah. Na delavnicah so sodelovali predstavniki Občine Velike Lašče, nevladnih organizacij, ponudnikov turističnih storitev, interesnih združenj in partnerskih organizacij iz sosednjih občin.

V revizijo in dopolnjevanje osnutka dokumenta strategije so bili jeseni 2020 vključeni različni deležniki, ki delujejo v polju turizma v občini. Finalen dokument je bil jeseni 2020 predstavljen in obravnavan na Občinskem svetu Občine Velike Lašče.

3. Povzetek razvoja

Občina Velike Lašče meri 103 km² in se po velikosti med slovenskimi občinami uvršča na 69. mesto.

Kakšni so demografski kazalci in statistični podatki o občini Velike Lašče?

Leta 2018 je imela občina 4.310 prebivalcev in 1.555 gospodinjstev¹. Na 1 km² površine občine je živel povprečno 42 prebivalcev, saj je gostota naseljenosti tu manjša kot v celotni državi (102 prebivalca na km²). Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil letu 2018 pozitiven, znašal je 3,9 (v Sloveniji -0,4). Povprečna starost občanov je bila 42,1 leta. V občini je deloval 1 vrtec, obiskovalo pa ga je 225 otrok, v osnovni šoli se je v šolskem letu 2018/2019 izobraževalo približno 440 učencev; različne srednje šole je obiskovalo okoli 170 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo 40 študentov in 9 diplomantov. V občini je bilo leta 2017 skupno 842 oseb z visokošolsko ali višjo izobrazbo.

Kakšni so ekonomski statistični podatki o občini Velike Lašče?

V letu 2017 je bilo v občini aktivnih 396 podjetij. Med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno 69 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb. Število kmetijskih gospodarstev v občini je 331. Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je bila v bruto znesku za približno 22 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji. Skupaj je v občini 77,4 delovnih migrantov na 100 prebivalcev, saj se velika večina zaposlenih vozi na delovno mesto v drugi kraj. V obravnavanem letu je bilo v občini 434 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Povprečna uporabna površina stanovanja je bila 92 m². Več kot vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (57 avtomobilov na 100 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 10 let. V obravnavanem letu je bilo v občini zbranih 215 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, to je 146 kg manj na prebivalca kot v celotni Sloveniji.

Kaj pa turizem?

Turistična dejavnost v občini Velike Lašče ima potencial za pridobivanje novih gostov in širitev sedanje ponudbe.

Naravne znamenitosti

Analiza stanja o turizmu v občini, ki je v celoti priložena tej strategiji v prilogi 1, predstavlja glavne turistične znamenitosti v občini Velike Lašče. Te so razdeljene na naravno in kulturno dediščino, pri

¹ Povzeto po: Statistični urad Republike Slovenije, dostop na 13. marec 2020, vir: <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/192> in aplikacija Stage: <https://gis.stat.si/#>

čemer so pod naravnimi znamenitostmi podrobneje predstavljeni slap Kobilji curek, slap Lehnjak, Bajdinški slapovi, eno poglavje se posveča gozdu in naravi. Povzeta je tudi obstoječa infrastruktura pohodništva in kolesarstva.

Kulturne znamenitosti

Med lokacijami kulturne dediščine so obširneje prikazani grad Turjak, Trubarjeva domačija, ostanki rimskega zidu, Velike Lašče, sušilnica sadja na Gradežu ter ostale lokacije, izpostavljeni pa so tudi primeri snovne in nesnovne kulturne dediščine ter potenciali za gurmanski turizem in biološko pridelano hrano. Tako kot pri infrastrukturi naravnih znamenitosti, je tudi pri kulturnih znamenitostih priložena analiza obstoječe turistične infrastrukture glede na izdelano identiteto, opredeljeno ciljno javnostjo, obstoječo spletno predstavitev in izdelanim turističnim produktom.

Akterji na področju turizma

V analizi stanja, kjer so povzeti tudi večji aktualni akterji na področju turizma v občini, med katerimi so občina, podjetja in nevladne organizacije, so predstavljene primerljive turistične destinacije v Sloveniji in v tujini.

Podatki za leto 2019

Za Občino Velike Lašče Statistični urad RS beleži naslednje podatke²:

		Prihodi turistov		Prenočitve turistov	
		2018	2019	2018	2019
Velike Lašče	Države - SKUPAJ	313	628	776	2.502
	Domači	9	51	25	59
	Tuji	304	577	751	2443

Podatke iz občinskih virov pa izkazujejo te podatke za leto 2019:

- Trubarjevo domačijo obiskalo 10.525 obiskovalcev, skupno od leta 2010 do 2019 pa 96.995 obiskovalcev
- Levstikov dom je v letu 2019 obiskalo 1.182 oseb, od tega 845 učencev in dijakov ter 227 odraslih.
- Proračun Občine Velike Lašče je iz turističnih taks in vstopnin leta 2019 prejel 30.300,02 Eur.

² Vir: Statistični urad RS, <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/2164525S.px/table/tableViewLayout2/>

4. Prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in grožnje (SWOT)

<p>Prednosti (notranje)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kulturna dediščina: Trubarjeva domačija (muzej, galerija, mlin), Grad Turjak, Gradež (sušilnica sadja, vas, prireditve) 2. Naravna dediščina: slap Kobilji curek in drugi slapovi, Mišja dolina z reko Rašico, habitati, živalske vrste, kraški pojavi 3. Neokrnjena narava in razgibana krajina s številnimi izdelanimi pohodniškimi potmi ter razglednimi točkami na vrhovih (Osolnik, pečine v Krvavi peči, ipd.) 4. Kmetijstvo in lokalno pridelana hrana ter kulinarika 5. Lega na cesti Ljubljana – Kočevje- Kostel 	<p>Pomanjkljivosti: (notranje)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prepoznavnost turizma kot ekonomske dejavnosti med občani 2. Pomanjkanje identitete turistične destinacije (vsebina, podobe, prepoznanost) 3. Promocija destinacije in oglaševanje (lokalno, regionalno, državno), vključno s spletno pojavnostjo 4. Pomanjkanje znanja za trženje in razvoj turističnih produktov ter prijave na razpise 5. Sodelovanje in povezovanje z drugimi občinami in njihovimi turističnimi produkti
<p>Priložnosti: (zunanje)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Razvoj zelenega, trajnostnega turizma, usmerjenega v posameznika 2. Bližina Ljubljane in privabljanje njenih gostov 3. Butični turizem malih krajev, odkrivanje skritih zakladov Slovenije 4. Povečanje enodnevnih izletov po Sloveniji 5. Prednosti podeželja zaradi epidemije oz. izrednih ukrepov zaradi novega koronavirusa (od marca 2020 dalje) 	<p>Grožnje/nevarnosti: (zunanje)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slabi vplivi turizma na okolje (množični turizem, prevelike množice za krhki ekosistem in infrastrukturo) 2. Gospodarska situacija 3. Podobna turistična ponudba v okolici (Kočevsko, Radensko polje, Ljubljansko barje) 4. Lokacija občine na prehodu regij, zaradi česar izpade iz številnih financiranj 5. Zapiranje meja Slovenije in občin zaradi epidemije

5. Vizija in vrednote

Vizija

V zibelki slovenske kulture v ohranjeni naravi občani s trajnostnim turizmom na podeželju skupaj z Občino dosegamo zadovoljstvo, gospodarsko varnost in preseganje meja.

Vrednote

- **Povezanost in sodelovanje:** ponudniki turističnih storitev se aktivno povežemo in sodelujemo, pri pridobivanju znanj in skupnega nastopa na trgu nas podpira tudi Občina;
- **Od poguma do vztrajnosti:** Občina in lokalni ponudniki turističnih storitev izkazujemo pogum za začetke novih turističnih dejavnosti, pri katerih vztrajamo in jih izboljšujemo za zadovoljstvo gostov;
- **Izvirnost iz avtentičnosti:** naša turistična ponudba izhaja iz avtentične naravne in kulturne dediščine, ki jo predstavljamo na izviren način, naša avtentičnost je prepoznana tudi v kulturi ter v podeželski krajini z družinskimi kmetijami in lokalno pridelano hrano;
- **S kakovostjo in prijaznostjo do zaupanja:** naše turistične storitve in produkti izkazujejo ob prijaznosti visoko kakovost in zanesljivost, kar vliva zaupanje gostov.

6. Strateški cilji 2020-2025

Strateški cilji za razvoj turizma v občini Velike Lašče so:

1. **Z jasno identiteto povečujemo prepoznavnost naše turistične ponudbe:** z izdelano blagovno znamko destinacije krepimo prepoznavnost pri domačih in tujih gostih;
2. **Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov:** panoga turizma v občini udejanja načela trajnosti z enakovrednim upoštevanjem okolja, kulture, skupnosti in gospodarstva;
3. **Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine:** sodelovanje občanov znotraj občine povečuje učinke na področju turizma.

7. Akcijski načrt s časovnim okvirjem

7.1. Specifični cilji za doseganje 1. strateškega cilja:

Z jasno identiteto povečujemo prepoznavnosti naše turistične ponudbe

7.1.1. Javni zavod Trubarjevi kraji - spodbujevalec turizma

Cilj: Javni zavod Trubarjevi kraji kot glavni spodbujevalec panoge kulture in turizma v občini Velike Lašče je vzpostavljen do jeseni 2020, do konca leta 2022 pa uresničuje spodbujanje razvoja panoge v občini na osnovi te strategije.

Aktivnosti:

- Priprava pravnih in administrativnih okvirjev za vzpostavitev Javnega zavoda Trubarjevi kraji do konca septembra 2020, vključno z določitvijo nalog in organizacijske strukture za doseganje ciljev.
- Vzpostavitev TIC informacijske točke (vsebine, kader, material), ki bo delovala v okviru Javnega zavoda Trubarjevi kraji.
- Javni zavod Trubarjevi kraji evidentira (javno in zasebno) turistično ponudbo na območju občine in spremlja ter spodbuja razvoj panoge na osnovi te strategije, pri čemer tudi svetuje in podpira obstoječe in nove turistične ponudnike v občini ter nudi priložnosti za njihovo usposabljanje. Ponuja vodene ogledne in sodelovanje z lokalnimi turističnimi vodniki.

Nosilec: Občina Velike Lašče

Časovni okvir: vzpostavitev do jeseni 2020, izvajanje strategije: do konca leta 2022.

7.1.2 Blagovna znamka in celostna podoba

Cilj: Za povečanje prepoznavnosti pri gostih je do februarja 2021 oblikovana blagovna znamka za sodelovanje z deležniki, ki je v roku 1 leta uveljavljena pri ponudnikih.

Aktivnosti:

- Priprava projektne naloge za naročilo (vsebina, merila) za zasnovo blagovne znamke in celostne grafične podobe, vključno z vsemi pripadajočimi orodji, do konca septembra.
- Izvedba razpisa (november 2020 oz. po sprejetju strategije na občinskem svetu).
- Vrednotenje ponudb, obveščanje, pritožni rok (december 2020).
- Identifikacija in evidenca sedanjih in novih oznak v prostoru (januar 2021).
- Podpis pogodbe z izvajalcem (januar 2021).
- Izvedba naročila (februar 2021).
- Zaključek naročila s pridobljeno blagovno znamko in celostno podobo (marec 2021).
- Začetek produkcije (marec – april 2021).

Nosilec: Občina Velike Lašče

Časovni okvir: november 2020 – april 2021

Predračun: okvirno 10.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7. 1.3 Promocija

Cilj: Do leta 2023 s promocijo turistične ponudbe povečamo obisk destinacije glede na merljive kazalce (kot so opravljene nočitve, obisk prireditev, prodane vstopnice) za 30 % na leto.

Aktivnosti:

- Izdelava trženjsko-komunikacijske strategije in promocijskega načrta do konca leta 2021, vključno z orodji in komunikacijskimi kanali za nagovarjanje različne segmentacije gostov (domači in tuji gosti).
- Izdelava spletne strani destinacije do maja 2021, pri čemer vsebinska zasnova poteka vzporedno s pripravo z aktivnostmi o vzpostavitvi blagovne znamke in celostne grafične podobe.
- Zagotovitev kadra na Javnem zavodu Trubarjevi kraji, ki se bo ukvarjal s tem segmentom, vključno s strokovnjaki, ki bodo najeti za njihovo izvedbo.
- Izvedba intenzivnih promocijskih aktivnosti od pomladi 2021 dalje, vključno z:
 - Objavami in oglaševanjem na družbenih omrežjih (FB, Instagram, Twitter, ostalo, vključno s kampanijami);
 - Priprava kakovostnega fotografskega materiala;
 - Priprava in izvedba prodajnih produktov za turistične namene;
 - Intenzivacija odnosov z mediji (vabljenje medijev, priprava reportaž);
 - Priprava gradiv in materialov za tiskano in digitalno promocijo, ki se bo izvajala tudi preko Turizma Ljubljana.

Nosilec: Javni zavod Trubarjevi kraji

Partnerji:

- Ponudniki turističnih storitev (nastanitve, trgovina, gostinstvo, nevladne organizacije, kmetije, združenje lokalnih turističnih vodnikov)
- Turizem Ljubljana, občine Ribnica, Grosuplje, Dobropolje, Bloke, Sodražica, Loški Potok

Časovni okvir: jesen 2020 – december 2022

Predračun: od 10.000 do 20.000 EUR* za leti 2021 in 2022

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7. 1.4 Infrastruktura

Cilj: Okrepimo turistično infrastrukturo na digitalnih orodjih do pomladi 2021, pri čemer predvideno turistično infrastrukturo v prostoru finalno vzpostavimo do konca leta 2025.

Aktivnosti:

- Vzpostavitev dokončne TIC informacijske točke na Trubarjevi domačiji do sredine 2021.
- Kakovostno GPS kartiranje vsaj 10 poti (pešpoti [tematske, učne, pohodniške], konjske poti, kolesarjenje) v občini in glavnih znamenitosti do konca leta 2021.
- Označevanje poti, znamenitosti (načrt znamenitosti/poti + zamenjava oznak, v skladu z novo podobo občine in/ali standardiziranimi planinskimi ter kolesarskimi oznakami) izvedemo za vsaj 10 poti do konca 2025 (vsako leto se nadgradi in označi ena tematska pot).
- Razvoj aplikacije in druge turistične infrastrukture na trgu v Velikih Laščah v letu 2021 (v okviru potrjenega LAS projekta *Sprehod skozi naše trge*).
- Vzpostavitev izposoje za e-kolesa v letu 2022 (načrtovan projekt *S kolesom od nature do kulture*, prijava na javni poziv LAS v jeseni 2020).
- Preučitev drugih možnosti za vzpostavitev infrastrukture za dodatne pešpoti in/ali kolesarjem prijazne destinacije in dodatne kolesarske ponudbe do konca leta 2022.
- Preučitev možnosti za ureditev vodnih virov za turistične namene do konca leta 2021 (na primer za Trubarjevo domačijo).
- Preučitev možnosti za vzpostavitev novih vsebin v Levstikovem domu po preselitvi klavnice.

Nosilec: Javni zavod Trubarjevi kraji

Partnerji:

- Ponudniki turističnih storitev (nastanitve, trgovina, gostinstvo, društva, kmetije)
- Planinsko društvo Velike Lašče, združenje lokalnih turističnih vodnikov
- Zavod Parnas
- LAS od Turjaka do Kolpe

Časovni okvir: december 2020 – december 2025

Predračun: 150.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

*Višina sredstev je odvisna predvsem od realizacije umestitve TIC informacijske točke v prenovljen kozolec na Trubarjevi domačiji.

7.2. Specifični cilji za doseganje 2. strateškega cilja:

Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov

7.2.1 Ohranjanje in razvoj obstoječe turistične ponudbe

Cilj: Do konca leta 2022 je prodanih 1.000 individualnih kart grad Turjak - Trubarjeva domačija na leto, v letu 2021 je testno prodanih 200 tovrstnih kart.

Aktivnosti:

- Razširitev ponudbe Trubarjeve domačije z organiziranimi vodenimi ogledi, dodatno turistično ponudbo in novim gostinsko ponudbo do konca leta 2021.

- Sodelovanje z gradom Turjak pri ponudbi vsebin za šolske skupine.
- V promocijski material v ponudbi Turizma Ljubljana se dodata grad Turjak, Trubarjeva domačija:
 - Za nadgradnjo obstoječe zloženke/mape turističnih lokacij v občini Velike Lašče (kot vstopnica) poskrbi Občina Velike Lašče do konca leta 2020;
 - Občina Velike Lašče se dogovori s Turizmom Ljubljana za izvedbo do konca 2020.
- Razširitev ponudbe gradu Turjak do konca leta 2020:
 - Ponudba srednjeveške pojedine in pivski festival.

Nosilci: Javni zavod Trubarjevi kraji, Občina Velike Lašče, Delo osvobaja d.o.o.

Partnerji:

- Turizem Ljubljana,
- gostinski najemnik na Trubarjevi domačiji
- združenje lokalnih turističnih vodnikov.

Časovni okvir: poletje 2020 – december 2021

Predračun: od 2.000 do 5.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7. 2.2 Širjenje ponudbe kulturnih in glasbenih prireditev

Cilj: Z organizacijo glasbenih in kulturnih dogodkov ob uveljavljenih praznikih v občini spodbujamo zadovoljstvo občanov in do konca leta 2022 nagovorimo dodatnih 1000 gostov s kulturno ponudbo.

Aktivnosti:

- Javni zavod Trubarjevi kraji razširi pestrost ponudnikov in vsebin na tradicionalnem Festivalu božičnega kruha do konca leta 2021.
- Občina spodbuja organizacijo butičnih in drugih kulturnih prireditev z vsaj 1 konkretno finančno spodbudo do konca leta 2021.
- Javni zavod Trubarjevi kraji in občina uspešno nagovarjata in obveščata občane k obisku uveljavljenih praznikov in dogodkov v občini v sodelovanju s partnerskimi organizacijami do konca leta 2021.
- Javni zavod Trubarjevi kraji organizira vsaj 5 dodatnih glasbenih dogodkov v občini Velike Lašče na leto do konca leta 2022.
- Občina spodbuja razvoj kulturnega turizma s koncerti, umetniškimi razstavami, klubskimi literarnimi večeri, predstavami knjig ipd.
- Javni zavod Trubarjevi kraji in občina intenzivneje promovirata lokalne prireditve tudi v regiji in na državni ravni do konca leta 2022.
- Občina Velike Lašče spodbuja programsko obogatitev Levstikovega doma, tudi s pripravo nove razširjene programske ponudbe do konca leta 2023.

Nosilec: Občina Velike Lašče, Javni zavod Trubarjevi kraji.

Predračun: od okvirno 10.000 do 15.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7.2.3. Spodbujanje novih prenočitvenih kapacitet

Cilj: Do konca leta 2021 bo v občini 70 turističnih postelj (z oznako 3 zvezdic) in 3000 nočitev letno.

Aktivnosti:

- Občina spodbuja razvoj novih majhnih postaj za avtodome z vsaj 1 konkretno finančno spodbudo do konca leta 2021.
- Občina spodbuja razvoj kmečkega turizma, odprtje hostlov, kampov in glampinga z vsaj 1 konkretno finančno spodbudo do konca leta 2021 z razpisom za podporo malega gospodarstva.
- Ponudnike Javni zavod Trubarjevi spodbuja k pripravi nove ponudbe (spanje na seniku in kmečko delo) ter jih pri tem podpira pri ustrezni registraciji ponudnika.
- Ponudnike Javni zavod Trubarjevi spodbuja k vzpostavitvi "razpršenega hotela", v katerega je vključen tudi grad Turjak.

Nosilec: Občina Velike Lašče, Javni zavod Trubarjevi kraji.

Partnerji:

- ponudniki turističnih storitev,
- novi ponudniki turističnih storitev,
- lastniki nepremičnin v občini.

Časovni okvir: januar 2021 – december 2021.

Predračun: 30.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7.2.4 Razvoj kulinarичnega turizma

Cilj: S podporo ekološko pridelane hrane in kvalitetne turistične ponudbe v občini povečujemo obisk in prepoznavnost destinacije, kmetije se specializirajo za pridobitev specifičnih sestavin (pehtran, izdelava mesnih izdelkov, drugo), ohranja se kulturna krajina, destinacija je prepoznana kot kulinarična turistična destinacija do konca leta 2022.

Aktivnosti:

- Nosilec poskrbi za vključitev občine v projekt Slovenija – Evropska gastronomska regija 2021, v katerega je že vključena Gostilna Pri Kuklju.
- Velikolaška tržnica se vzpostavi kot redna tedenska dejavnost do sredine leta 2022, pri čemer občina spodbuja tudi ponudnike k registraciji za prodajo na tržnici.
- Nadaljevanje in dodaten razvoj kulinaričnih pohodov.
- Podpora in organizacija Festivala Božičnega kruha ter sodelovanje po dogovoru z ostalimi kulinaričnimi prireditvami v občini (Praznik suhega sadja, Božični čas na Gradežu, drugo).
- Izvedba vsaj 1 izobraževanja na leto za lokalne ponudnike na temo pridelave in prodaje lokalne hrane.

Nosilec: Javni zavod Trubarjevi kraji in Občina Velike Lašče

Partnerji:

- Gostinski ponudniki v občini
- Kmetijska zadruga Velike Lašče in kmetije
- Zavod Parnas
- združenje lokalnih turističnih vodnikov.

Časovni okvir: september 2020 – december 2022

Predračun: 15.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7. 2.5 Spodbujanje izvorne trajnostne turistične ponudbe

Cilj: Javni zavod Trubarjevi kraji s serijo aktivnosti in turističnih produktov spodbuja udejanjanje vrednote izvornosti iz avtentičnosti, ki jih intenzivno razvija in izvaja do konca leta 2023.

Aktivnosti:

- Nosilec v sodelovanju s ponudniki in drugimi zainteresiranimi v občini spodbuja skupno sodelovanje in razvoj novih turističnih produktov, med katerimi so:
 - ureditev in kartiranje vsaj 3 konjskih poti, ureditev in kartiranje vsaj 7 poti za kolesarjenje in pešpoti (*kot je navedeno v cilju 7.1.4.*);
 - tematski poudarki: delo na kmetiji, spanje na seniku, poti v naravi za gibalno ovirane osebe in/ali druge tematske poti v naravi, ureditev plezalne stene, ureditev in izvedba zip-line, nove doživljajske poti, čebelarški turizem, povezave na ostale poti izven občine;
 - promocija Rašice kot evropskega mesta reformacije.
- Občina s finančnimi spodbudami motivira občane k razvoju in trženju turističnih produktov.

Nosilec: Javni zavod Trubarjevi kraji.

Partnerji:

- Planinsko društvo Velike Lašče
- Razvojni center Ribnica,
- LAS od Turjaka do Kolpe,
- gostinci v občini
- združenje lokalnih turističnih vodnikov
- nevladne organizacije (Društvo podeželske mladine, Društvo podeželskih žena, lovci)
- Osnovna šola Primoža Trubarja

Časovni okvir: jesen 2020 – december 2023

Predračun: od 15.000 EUR do 30.000 EUR*

*Sredstva bodo rezervirana ob uvrstitvi v proračun občine ali ob uspešni prijavi na domače oz. tuje razpise.

7.3. Specifični cilji za doseganje 3. strateškega cilja:

Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine

7.3.1. Izboljšana izvedba finančnih spodbud

Cilj: Ponudniki turističnih storitev do konca leta 2021 počrpajo 100 % razpisanih finančnih sredstev iz občinskega proračuna.

Aktivnosti:

- Povezava s partnerji v občini za intenzivno širjenje novic o obstoječih razpisih s tiskanimi in digitalnimi kanali.
- Občina omogoči administrativne olajšave za naložbe v turizem.
- Občina spodbudi večje članstvo in več prijav za LAS projekte.
- Koordinator na občini spodbuja ponudnike z osebnim odnosom (za potencialne prijave).

Nosilec: Občina Velike Lašče

Partnerji:

- Javni zavod Trubarjevi kraji,
- ponudniki turističnih in gostinskih storitev,
- Kmetijska zadruga Velike Lašče,
- nevladne organizacije,
- LAS od Turjaka do Kolpe.

Časovni roki: jesen 2020 – december 2021

7. 3.2 Javno-zasebno partnerstvo

Cilj: Javni zavod Trubarjevi kraji vzpostavi javno-zasebno partnerstvo z zainteresiranimi ponudniki in s to mrežo pridobi vsaj en projekt na razpisu izven občine do konca leta 2024 (Republika Slovenija, EU).

Aktivnosti:

- Javni zavod Trubarjevi kraji vzpostavi javno-zasebno partnerstvo za posamezne projekte s podpisom Pisma o nameri z zainteresiranimi ponudniki.
- Nosilec se aktivno povezuje s sosednjimi občinami in drugimi organizacijami (za pripravo celostne turistične izkušnje) do konca leta 2021.
- Nosilec izvaja tudi dejavnost informiranja in izobraževanja s prikazom dobrih praks - za občane in občino do konca leta 2021.
- Zaposlitev novega kadra na enoti Javnega zavoda Trubarjevi kraji (javna dela, projektno delo) do spomladi 2022.

Nosilec: Javni zavod Trubarjevi kraji, Občina Velike Lašče

Partnerji:

- ponudniki turistični storitev,
- Kmetijska zadruga Velike Lašče,
- nevladne organizacije.

8. Organiziranost za doseganje ciljev

Občina Velike Lašče

- Je krovna nosilka strategije: podpira in vodi implementacijo strateških ciljev ter meri učinke.
- Ustanovi Javni zavod Trubarjevi kraji, ki je osrednji občinski organ na področju razvoja in izvajanja kulture in turizma v občini.
- Izvedbo strategije podpira tudi s financiranjem glavne turistične infrastrukture.
- Izvedbo strategije podpira tudi s finančnimi spodbudami za gospodarstvo in nevladne organizacije z razpisi, ki podpirajo uresničitev ciljev strategije.
- Razvija stimulatивно gospodarsko okolje za investicije na področju turizma, ki so v skladu s strategijo (spremembe prostorskih aktov, uvedba davčnih olajšav, ipd.).
- Transparentno in jasno vodi evidenco o turističnih rezultatih v občini ter o njih obvešča zainteresirano javnost ter ponudnike.
- Do vzpostavitve Javnega zavoda Trubarjevi kraji izvaja del nalog zavoda.

Javni zavod Trubarjevi kraji

- Je krovni organ za področje kulture in turizma v občini, pri čemer se navedene naloge v nadaljevanju navezujejo predvsem na področje turizma, pristojnosti in naloge na področju kulture so podrobneje opredeljene tudi v ustanovitvenem aktu zavoda.
- Upravlja s Trubarjevo domačijo.
- Strokovni svet zavoda skladno z Odlokom o ustanovitvi Javnega zavoda za kulturo in turizem Trubarjevi kraji (Uradni list RS, št. 82/20) sestavlja sedem članov: 4 predstavniki ustanovitelja – Občine Velike Lašče, 2 predstavnika zainteresirane javnosti (eden s področja kulture in eden s področja turizma), in 1 predstavnik delavcev zavoda.
- Predstavniki turizma z Javnim zavodom sodelujejo v okviru Projektne skupine za turizem. Javni zavod redno seznanja člane projektne skupine o aktualnih trendih na področju turizma ter vodi informacijske in izobraževalne aktivnosti za spodbujanje turistične ponudbe v občini.
- V sodelovanju z Občino Velike Lašče pridobiva sredstva za razvoj turizma v občini na nacionalnih in EU razpisih (z javno-zasebnimi partnerstvi).
- Skrbi za medobčinsko in medregionalno povezovanje med akterji na področju turizma.
- Podpira in v sodelovanju z občino izvaja aktivnosti za uresničitev specifičnih ciljev strategije, s posebnim poudarkom na izvajanju promocijske in trženjske aktivnosti za doseganje strateških in specifičnih ciljev strategije (upravlja z blagovno znamko, spletno stranjo destinacije, upravlja in vodi TIC, organizira in koordinira promocijske prireditve ter njihovo promocijo, najavlja prireditve, ipd.).
- Izvaja promocijske in trženjske aktivnosti za vse turistične produkte, ki so na območju občine Velike Lašče in sodeluje z njihovimi upravljalci (Trubarjeva domačija, grad Turjak, sušilnica sadja Gradež, Levstikov dom, Kobilji curek, Mišja dolina, ipd.).

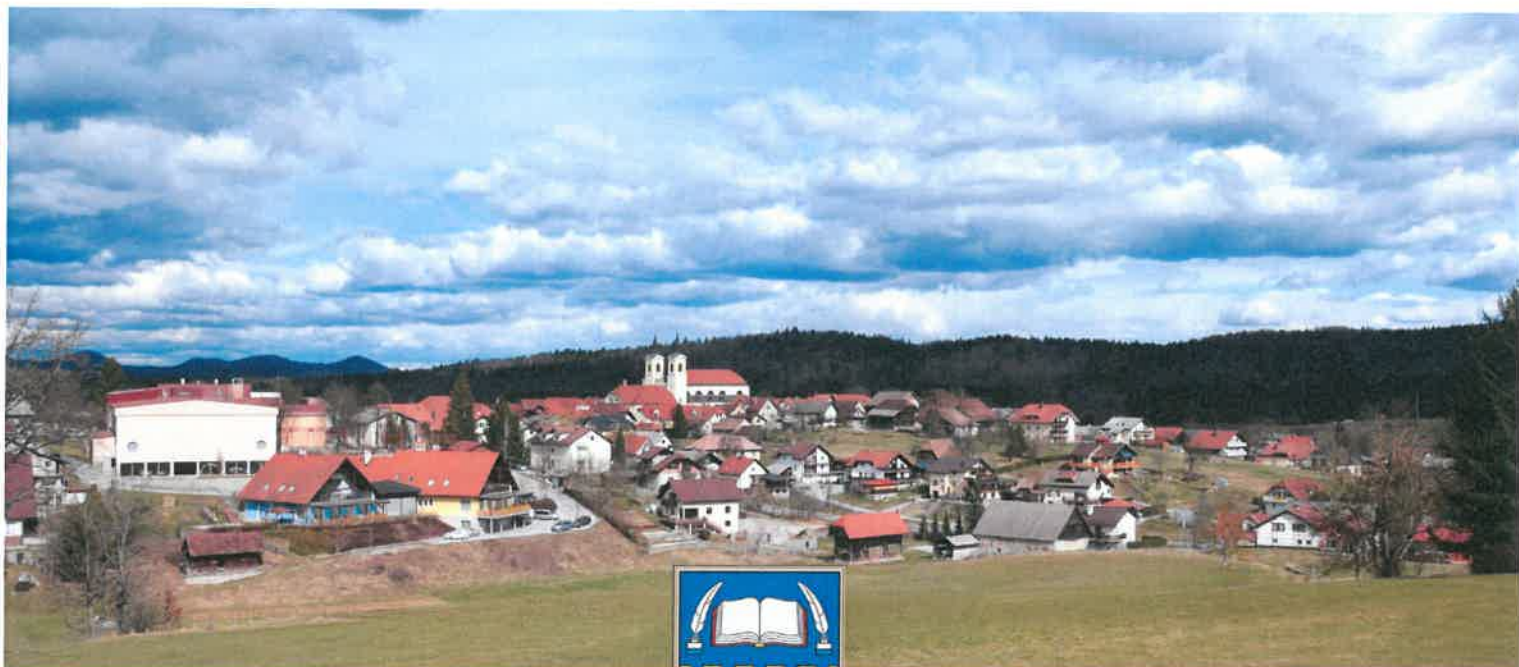
- Razvije javno-zasebno partnerstvo v sodelovanju s ponudniki turističnih storitev za posamezne projekte.
- Svetuje in podpira ponudnike pri razvoju trajnostnih turističnih produktov, pri obveščanju gostov o njihovi ponudbi, dostopnih in razvitih turističnih produktov v občini za goste.
- Koordinira lokalne turistične vodnike.

Individualni ponudniki turističnih storitev – gospodarstvo

- Ob razvoju storitve v skladu s strategijo so ob uspešni prijavi na razpise deležni finančnih spodbud s strani občine.
- Sodelujejo v javno-zasebnem partnerstvu z občino.
- Sodelujejo v projektni skupini za turizem, ki jo vodi in koordinira Javni zavod Trubarjevi kraji.
- Občini in Javnemu zavodu Trubarjevi kraji redno poročajo o svojih aktivnostih in rezultatih.
- Po svojih promocijskih kanalih skrbijo za promocijo celotne destinacije.

9. Časovnica aktivnosti za doseganje ciljev

Strateški cilj	Specifični cilj	2020	2021	2022	2023	2024	Nosilec
7.1. Specifični cilji za doseganje 1. strateškega cilja: Z jasno identiteto povečujemo prepoznavnosti naše turistične ponudbe	7.1.1. Javni zavod Trubarjevi kraji - spodbujevalec turizma						Občina Velike Lašče
	7.1.2. Blagovna znamka in celostna podoba						Občina Velike Lašče
	7.1.3. Promocija						JZ Trubarjevi kraji
	7.1.4. Infrastruktura						JZ Trubarjevi kraji
7.2. Specifični cilji za doseganje 2. strateškega cilja: Trajnostni turizem spodbuja zadovoljstvo občanov	7.2.1. Ohranjanje in razvoj obstoječe turistične ponudbe						JZ Trubarjevi kraji, Občina Velike Lašče, Delo osvobaja d.o.o.
	7.2.2. Širjenje ponudbe kulturnih in glasbenih prireditev						Občina Velike Lašče, JZ Trubarjevi kraji
	7.2.3. Spodbujanje novih prenočitvenih kapacitet						Občina Velike Lašče, JZ Trubarjevi kraji
	7.2.4. Razvoj kulinaričnega turizma						Občina Velike Lašče, JZ Trubarjevi kraji
	7.2.5. Spodbujanje izvorne trajnostne turistične ponudbe						JZ Trubarjevi kraji
7.3. Specifični cilji za doseganje 3. strateškega cilja: Turizem povezuje organizacije in občane znotraj in zunaj občine	7.3.1. Izboljšana izvedba finančnih spodbud						Občina Velike Lašče
	7.3.2. Javno-zasebno partnerstvo						JZ Trubarjevi kraji, Občina Velike Lašče

TURIZEM V OBČINI VELIKE LAŠČE

Analiza stanja

Občina Velike Lašče

april 2020, dopolnjeno oktober 2020

Povzetek

Analiza stanja podaja pregled relevantnih kazalcev o občini Velike Lašče in dejavnosti turizma v njej, ki so bili uporabljeni za izhodišča pri pripravi Strategije razvoja turizma v Občini Velike Lašče 2020-2025.

Uvodoma so v izhodišču navedeni namen analize stanja, obravnavano področje, uporabljena metodologija in viri ter dopolnjujoče aktivnosti (anketi). Analiza stanja v drugem poglavju povzema statistične in ekonomske podatke o občini Velike Lašče in ob tem podaja dosegljive podatke o turističnih obiskih v preteklih letih. V tretjem poglavju so povzeti statistični podatki o dejavnosti turizma v Sloveniji. Četrto poglavje je posvečeno ključnim naravnim in kulturnim znamenitostim v občini Velike Lašče, pri čemer so ob tem podani opis in obstoječa turistična oziroma komunikacijska infrastruktura posamezne lokacije. Pregled obstoječih lokacij se zaključuje z analizo aktualne turistične infrastrukture na teh dveh področjih. Ta dokument povzema tudi ključne akterje, ki so trenutno dejavni na področju turizma, in sicer pri razvoju infrastrukture, nudenju gostinskih in turističnih kapacitet ali pa razvoju turističnih produktov, prav tako pa predstavlja v šestem poglavju nekatere primerljive destinacije.

V prilogi so podani podrobnejši opisi sedanjih pohodniških in kolesarskih poti.

Kazalo

1. Izhodišče	3
2. Statistični in ekonomski podatki za občino Velike Lašče	4
3. Statistični podatki o turizmu v Sloveniji	8
4. Turistične znamenitosti v občini Velike Lašče.....	10
4.1. Naravna dediščina	10
4.1.1. Naravne znamenitosti	11
4.1.2. Obstoječa turistična infrastruktura po naravni dediščini.....	13
4.1.3. Analiza obstoječe infrastrukture po naravni dediščini	15
4.2. Kulturna dediščina	16
4.2.1. Osrednje lokacije kulturne dediščine	17
4.2.2. Snovna in nesnovna kulturna dediščina	21
4.2.3. Gurmanski turizem in biološka hrana.....	21
4.2.4. Analiza turistične infrastrukture za kulturno dediščino	22
5. Akterji na področju turizma	23
5.1. Občina	23
5.2. Društva	23
5.3. Podjetja.....	24
5.3.1. Gostinske storitve	24
5.3.2. Prenočišča	25
5.3.3. Druga turistična infrastruktua	25
6. Primerljive destinacije.....	26
7. Priloga	29

1. Izhodišče

Namen analize stanja

Pričujoča analiza stanja je pripravljena kot izhodišče vodenega procesa za pripravo Strategije za razvoj turizma v Občine Velike Lašče 2020-2025.

Obravnavano področje

Občina Velike spada v osrednjeslovensko statistično regijo in v Zahodno kohezijsko regijo za črpanje EU sredstev. V analizi stanja podajamo trenutno dosegljive statistične in ekonomske podatke o občini, pri čemer v nadaljevanju navajamo tudi ključne obstoječe turistične znamenitosti.

Metodologija prikazanih podatkov

V analizi stanja je uporabljenih več različnih metodologij, od:

- Pregleda dostopnih podatkov (desktop analiza, ki povzema dosegljive podatke Statističnega urada RS, podatke Občine Velike Lašče)
- Pregleda lokacij na terenu (Kobilji curek, Rutarska planota, Bajdinški slapovi)
- Pregled podatkov po nekaterih kazalnikih na področju komuniciranja in trženja (analiza obstoječe infrastrukture naravne in kulturne dediščine).

Dopolnjujoče aktivnosti

Na osnovi te analize stanja je bila pripravljena Anketa za pripravo SWOT analize (prednosti, priložnosti, slabosti, grožnje). Anketa o prepoznavnosti destinacije in krajev v Občini Velike Lašče je načrtovana v okviru aktivnosti strategije.

2. Statistični in ekonomski podatki za občino Velike Lašče

Občina Velike Lašče je del osrednjeslovenske statistične regije. Po površini meri **103 km²** in se med slovenskimi občinami uvršča na 69. mesto¹.

Demografski statistični podatki:

- Sredi leta 2018 je imela občina približno **4.310 prebivalcev** (približno 2.190 moških in 2.120 žensk). Po številu prebivalcev se je med občinami uvrstila na 117. mesto.
- Skupaj je bilo leta 2017 v občini **1.555 gospodinjev**.
- Na 1 km² površine občine je živel povprečno 42 prebivalcev; torej je bila **gostota naseljenosti tu manjša** kot v celotni državi (102 prebivalca na km²).
- Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. **Naravni prirast** na 1.000 prebivalcev v občini je bil letu 2018 **pozitiven, znašal je 3,9** (v Sloveniji -0,4). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je 7,2. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 11,1 (v Sloveniji 6,8).
- **Povprečna starost občanov je bila 42,1** leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,3 leta).
- Med prebivalci je bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 109 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila **vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo** (ta je bila 131). Povprečna starost prebivalcev te občine se dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji.
- V občini je deloval **1 vrtec**, obiskovalo pa ga je 225 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 91 % vključenih v vrtec, kar je več kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (81 %). V tamkajšnjih **osnovnih šolah** se je v šolskem letu 2018/2019 izobraževalo približno **440 učencev**.

¹ Povzeto po: Statistični urad Republike Slovenije, dostop na 13. marec 2020, vir: <https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/192> in aplikacija Stage: <https://gis.stat.si/#>

- Različne srednje šole je obiskovalo okoli 170 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo 40 študentov in 9 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 37 študentov in 8 diplomantov.
- V občini je bilo leta 2017 **842 oseb** z visokošolsko ali višjo izobrazbo.

Ekonomski statistični podatki:

- V letu 2017 je bilo v občini aktivnih **396 podjetij**, kar je občutno manj kot je registriranih podjetij v dvema bolj gospodarsko aktivnima sosednjima občinama (Ribnica – 810, Ig – 622) in več kot v drugima dvema gospodarsko manj aktivnima občinama (Sodražica – 179, Dobropolje – 299).
- Med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno **69 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb** (tj. delovno aktivnih), kar je več od slovenskega povprečja (65 %).
- Število kmetijskih gospodarstev v občini je **331**, kar občino uvršča v drugi razred od petih po številu kmetijskih gospodarstev v Sloveniji, kjer jih je skupno 70.000.
- Povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, je bila v tej občini v bruto znesku **za približno 22 % nižja** od letnega povprečja mesečnih plač v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 19 %.
- **Indeks delovne migracije znaša 36,8** in je med najnižjimi v Sloveniji (za primerjavo: indeks delovne migracije za sosednjo Občino Ribnico znaša 83,1, za Mestno občino Ljubljana pa 184,6).
- **Dnevne migracije:** skupaj je v občini **77,4 delovnih migrantov na 100 prebivalcev**, kar pomeni, da se velika večina zaposlenih vozi na delovno mesto v drugi kraj.
- Delovno aktivnih, ki delajo v bližini prebivališča, je le **22,4 od 100** prebivalcev v občini, kar zaposlene v občini uvršča v 2. od 5. možnih skupin glede dela v bližini doma.
- V obravnavanem letu je bilo v občini 434 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Približno 70 % stanovanj je imelo najmanj tri sobe (tj. tri ali več). Povprečna uporabna površina stanovanja je bila 92 m².

- Več kot vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (57 avtomobilov na 100 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 10 let.
- V obravnavanem letu je bilo v občini zbranih **215 kg komunalnih odpadkov** na prebivalca, to je 146 kg manj kot v celotni Sloveniji.

Tabela 1: Demografski in ekonomski podatki o Občini Velike Lašče:

PODATKI ZA LETO 2018	OBČINA	SLOVENIJA
Površina km ² - 1. januar	103	20.273
Število prebivalcev - 1. julij	4.306	2.070.050
Gostota naseljenosti - 1. julij	42	102
Povprečna starost prebivalcev - 1. julij	42,1	43,3
Skupni prirast (na 1.000 prebivalcev)	11,1	6,8
Število zaposlenih oseb (po delovnem mestu)	519	780.203
Stopnja delovne aktivnosti (%)	69,2	64,5
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	882,71	1.092,74
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	50.019	117.040.613
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta) - 31. december	10,2	10,1

Občina Velike Lašče: podatki o turizmu

Za Občino Velike Lašče Statistični urad RS beleži naslednje podatke²:

		Prihodi turistov		Prenočitve turistov	
		2018	2019	2018	2019
Velike Lašče	Države - SKUPAJ	313	628	776	2.502
	Domači	9	51	25	59
	Tuji	304	577	751	2443

² Vir: Statistični urad RS,

<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/Data/2164525S.px/table/tableViewLayout2/>

Občinski viri pa izkazujejo te podatke za leto 2019:

- Trubarjevo domačijo obiskalo **10.525 obiskovalcev**, skupno od leta 2010 do 2019 pa 96.995 obiskovalcev
- Levstikov dom je v letu 2019 obiskalo **1.182 oseb**, od tega 845 učencev in dijakov ter 227 odraslih.
- Proračun Občine Velike Lašče je iz turističnih taks in vstopnin leta 2019 prejel **30.300,02 Eur**.

3. Statistični podatki o turizmu v Sloveniji

Področje turizma in njegovega razvoja v Sloveniji opredeljuje krovni dokument *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021*³.

Leto 2017⁴

Zaposleni v turističnih nastanitvenih objektih so v 2017 zabeležili: prihodov turistov je bilo skoraj 5 milijonov ali za 15 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa skoraj 12,6 milijona ali za 13 % več kot v 2016. Prihodov domačih turistov so našteali skoraj 1,4 milijona ali za 6 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa več kot 4 milijone ali za 5 % več kot v 2016.

Koliko turistov si je ogledalo Slovenijo v 2018?⁵

Hoteli in drugi turistični nastanitveni obrati v Sloveniji so v 2018 zabeležili skoraj 6 milijonov prihodov tujih in domačih turistov in 15,7 milijona njihovih prenočitev.

Pri tujih turistih je bila med vsemi slovenskimi občinami **najbolj priljubljena destinacija občina Ljubljana**. V njej je bilo zabeleženih 965.000 prihodov tujih turistov (v občini Bled 472.000, v občini Piran 416.000) in 2,1 milijona njihovih prenočitev (v občini Piran 1,3 milijona, v občini Bled 1,1 milijona).

Potovanja domačega prebivalstva, 2017 in 2018

V 2017 je vsaj enkrat zasebno potovalo skoraj 1,2 milijona prebivalcev Slovenije, starih 15 ali več let. Vseh zasebnih potovanj, ki so jih opravili v 2017, je bilo okoli 4,3 milijona ali največ v tem desetletju.

53 % prebivalcev Slovenije, ki so bili v 2017 na zasebnem potovanju, je prenočevalo v najetih, 47 % pa v nenajetih nastanitvenih zmogljivostih. Povprečno največ denarja na dan so porabili tisti, ki so bivali v hotelih ali podobnih objektih (85 EUR), najmanj pa tisti, ki so bivali v lastnih počitniških bivališčih (17 EUR).

³ Dokument je dostopen (dostop 17.4.2020) na:

https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf

⁴ Statopis, Statistični pregled Slovenije 2018, str. 48. Dostop na 13.3.2020, vir:

<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/10178>

⁵ Vir: Statistično gledano – razstava infografik ob 75-letnici Statističnega urada. Dostop na 13.3.2020, vir:

<https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/10566>

Počitnice si je v 2018 lahko privoščilo **73 % gospodinjstev** v Sloveniji. Med razlogi za odhod na počitnice so bili najpogostejši (pri 77 % potovanj) **sprostitev, počitek in zabava**.

Na ravni statističnih regij je bilo največ gospodinjstev, ki so si lahko privoščila počitnice, v osrednjeslovenski (81 %), najmanj pa v pomurski statistični regiji (61 %).

Tuji gostje v Sloveniji, 2017

Prihodov tujih turistov so našli skoraj 3,6 milijona ali za 18 % več kot v 2016, njihovih prenočitev pa skoraj 8,6 milijona ali za 17 % več kot v 2016. To pomeni, da je bilo vsak dan v letu 2017 zabeleženih povprečno 3.370 več prenočitev tujih turistov kot v letu 2016.

V 2017 so pri nas največkrat prenočili turisti iz:

- Italije (ustvarili so 14 % prenočitev tujih turistov),
- sledili so turisti iz Nemčije (12 %), Avstrije (11 %), Nizozemske in Hrvaške (iz vsake po 5 %) ter
- Združenega kraljestva in Madžarske (iz vsake po 4 %).

Tabela 2: Prihodi in prenočitve turistov, Slovenija, letno

Prihodi in prenočitve turistov po: MERITVE, TURISTI , LETO										
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Prihodi turistov	Turisti - SKUPA J	3.299.537	3.535.794	3.635.688	3.746.106	3.901.563	4.373.878	4.834.071	5.503.284	5.933.266
	Domači	1.250.556	1.299.637	1.259.036	1.244.424	1.226.492	1.351.860	1.437.198	1.512.602	1.508.128
	Tuji	2.048.981	2.236.157	2.376.651	2.501.682	2.675.071	3.022.018	3.396.873	3.990.682	4.425.139
Prenoč itve turistov	Turisti - SKUPA J	9.883.920	10.413.012	10.604.352	10.708.408	10.738.766	11.653.764	12.647.876	14.208.545	15.694.705
	Domači	4.352.702	4.363.347	4.163.266	4.036.607	3.905.727	4.172.107	4.307.898	4.523.216	4.518.695
	Tuji	5.531.218	6.049.665	6.441.086	6.671.802	6.833.040	7.481.657	8.339.978	9.685.329	11.176.010

4. Turistične znamenitosti v občini Velike Lašče

Opis:

Osrednjeslovenska občina Velike Lašče ima pretežno kraški značaj površja. Občina je ponosna na svoje rojake, ki so pisateljevali in jih danes povezuje t.i. tradicionalni kulturni pohod po velikolaški kulturni poti (Levstik-Stritar-Trubar), ima pa tudi številne znamenitosti naravne in kulturne dediščine.

Turistični potencial:

- Lokalno, avtentično in nedotaknjeno naravno okolje (gozd, slapovi, pohodniške in kolesarske poti)
- Obstoječa, a v večji meri spregledana kulturna dediščina, ki jo lahko u ustrezno komunikacijsko in marketinško podporo primerno umesti in ponudi domačim in tujim gostom kot neodkriti zakladi Slovenije
- Obstoječi lokalni, avtentični turistični produkti (Gostilna Pri Kuklju, kulinarični pohodi)
- Razvoj in podpora razvijajočim se nišnim turističnim produktom za natančno opredeljene ciljne javnosti.

4.1. Naravna dediščina

Opis:

Mehka gričevnata pokrajina se ponekod spremeni v strma pobočja, razrezana z grapami, potoki, spomladi in jeseni se ob Rašici in Cereji pojavijo poplavna jezera. Na vzhodu se dviguje greben Male gore, pojavljajo se vrtače in več kraških jam in brezen, potoki ponikajo. Najdaljša kraška jama je jama Predvratnica (658 m) v samem centru Velikih Lašč. Zahodni del sestavljata dve planoti - Rute, kjer je svet poseljen zlasti po vrhovih, in Mačkovec, kjer je svet bolj kraški in razjeden. Najvišji vrh v občini je Veliki Malinjek (1039 m). Proti JZ se svet vzpenja proti bloški planoti, na jugu ga omejujejo slikovita Slemena, proti severu pa prihaja pri Turjaku v prehodni dolomitski svet.

4.1.1. Naravne znamenitosti

Slap Kobilji curek

Opis:

Kobilji curek je 30 m visok slap na istoimenskem potoku, v bližini naselja Rob v Občini Velike Lašče. Je najvišji slap na Dolenjskem. Ima pestro geološko sestavo.

Slap naj bi po izročilu poimenoval gozdni furman, ki naj bi med počitkom opazoval svojo kobiljo pri uriniranju. Zaradi nemotene naravne lege je ozemlje okoli Kobiljega curka v velikosti 3 ha razglašeno za gozdni rezervat. V bližini poteka Pešpot ob rimskih obrambnih zidovih ali Claustra. Slap je sestavljen je iz dveh stopenj, ki ju loči plato. Vidna sta dva horizontalna preloma. Voda ob velikih nalivih prinaša različne kameninske materiale in jih odlaga spodaj v ravninskem mirnem delu vodotoka. Odlaganine imajo pestro sestavo. Struga slapa se zajeda v kamninsko stopnjo in jo niža. Ob slapu raste tudi kranjski jeglič, slovenski endemit, Kobilji curek je eno njegovih najjužnejših rastišč.

Turistična infrastruktura o slapu:

- tabla s potjo do slapa v naselju Rob
- tabla z oznako poti in geološke sestave na začetku gozdne poti
- tabla v neposredni bližini slapa
- geološka pot v Kobilji curek, oznaka in e-različica poti:

<https://www.claustra.org/sl/lokacije/geoloska-pot-v-kobilji-curek/>

Slap Lehnjak

Ob poti nas vseskozi spremljajo šumi, skočniki, kaskade in šumelišča. Najprej priteče v potok Lehnjak pritok s 5 do 7 metrov visokim kaskadnim slapiščem. Kakih 10 minut od Kobiljega curka je slapišče s skočniki v skupni višini 4 metre. Ko pridemo do stičišča dveh pritokov, se v desno (na levi pritok) usmerimo za 3 metre visoki Mali Lehnjakov slap, v levo (na desni pritok) pa na Lehnjak do katerega pridemo po 20 minutah. Spet so nam v pomoč modro-bele markacije, ker bi ga drugače ne našli (le pogosto moramo menjati

strani potoka in se izogibati goščevju). Ko že skoraj obupamo, pa le pridemo do cilja. Slap Lehnjak je visok 6 metrov (in še raste), sestavljata pa ga dva lehnjakova stebra.

Turistična infrastruktura o slapu:

- je del Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih, table te poti z oznako lokacije slapa so nameščene vzdolž Rutarske planote.

Bajdinški slapovi

Soteska Bajdinškega potoka se nahaja kilometer stran od Turjaka in turjaškega gradu. Slapovi in številni šumi so izrazito lehnjakovi, kar pomeni, da še zmeraj 'rastejo'. Vsi štirje slapovi so izredno slikoviti.

Pot skozi sotesko je precej težavna, za družinski izlet je primeren bolj le spodnji (prvi) slap. Slap je dvostopenjski in je visok 8- m. Dostopen je od hiš pod turjaškim gradom. Tam je označen lesen smerokaz, ki usmerja k stari rimski cesti in slapovom.

Makadamska cesta vodi do manjše cerkvice, od tam pa preide v kolovoz, ki se začne spuščati proti dnu soteske. Na dnu preči Bajdinški potok. Nad slapom se struga umiri. Malo naprej priteka v Bajdinški potok njegov levi pritok, ki pa je le malo vodnat. Od tu se vidi drugi slap - slapišče, ki premaguje 9- m višine. Ob desnem bregu se je potrebno po strmi in drčni potki povzpeti nad ta drugi slap. Višje je stari mlin in kmalu pridemo na potko, ki vodi tik pod tretjim, 5+ m visokim slapom. Takoj nad njim je visoko slapišče - četrti slap. Četrti in tretji slap sta lahko dostopna s ceste Ljubljana - Turjak. Kolovoz vodi mimo manjšega kamnoloma, preide v dobro izhojeno potko, ki kmalu privede med tretji in četrti slap (10 min. hoje).

Turistična infrastruktura o slapovih: ni znana

Gozd in narava

Nedotaknjena narava in številne gozdne površine v občini ter tesno sobivanje z naravnim okoljem predstavljata enega največjih potencialov za razvoj unikatnih turističnih produktov v občini Velike Lašče. Trenutno je po gozdu in naravi speljanih 8 pohodnih in

kolesarskih poti, smiselno pa bi bilo razviti nove, avtentične turistične nišne produkte za točno določene ciljne javnosti, ki bi lahko poudarjali tudi pomen lokacij Nature 2000.

Turistična infrastruktura:

- razen poti, ki so navedene v nadaljevanju, ni znana
- znamenitosti naravne dediščine in njenih specifik, ki se nahajajo v občini, so med drugim kondenzirane v Mišji dolini, v načrtu je postavitve interpretacijskega centra o tej lokaciji na Trubarjevi domačiji.

Krvava peč: pečine, slapovi, pešpoti

V okolici vasi Krvava peč se nahaja več naravnih znamenitosti, med katerimi so pečine, slapovi in številne pešpoti, ki povezujejo te naravne danosti.

Pečine v Krvavi peči: Visoko nad lško tesnijo je s skalnih čeri čudovit razgled po lški soseski, bloški, vidovski in rakiški planoti, krimskem pogorju in mokrškem hribovju. Ena izmed skalnih čeri ima obliko krušne peči z dvema zapečkoma. V kamninski sestavi teh čeri je precej železove rude limonita, kar ji daje rdeč odtenek. Odtod naj bi dobila vas v Rožni dolini ime Krvava Peč (726 m).

Slapovi ob izviru Šumnika: Ob izviru potoka se nahajata ruševini 2 mlinov in nato slapovi, ki jih ustvari potok.

Turistična infrastruktura:

- delne oznake poti
- počivalšče za avtodome

4.1.2. Obstoječa turistična infrastruktura po naravni dediščini

Razgledišča in vrhovi

V občini Velike Lašče obstoji več zanimivih vrhov in razgledišč, ki jih obiskujejo številni pohodniki in izletniki. Med temi vrhovi so:

- Veliki Malinek (1039 m)

- Krvavški grič (1033 m)
- Sv. Primož (817 m)
- Sv. Ahac (748 m)
- Veliki Osolnik (678 m)

Iz območja občine Velike Lašče dostopamo tudi do dveh priljubljenih lokalnih vrhov, in sicer do Grmade (887 m) in Kamen Vrha (783 m).

Večina navedenih poti je ustrezno opremljena in signalizirana z markacijskimi potmi in tablami.

Pohodniške poti in kolesarstvo

Na območju Občine Velike Lašče so urejene naslednje pohodniške in kolesarske poti:

- Velikolaška kulturna pot (15 km)
- Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih (16 km)
- Veteranska pot (12 km)
- Geološka pot v Kobilji curek (5 km)
- Turistična pot iz Rašice (12 km)
- Učna gozdna pot (4 km)
- Turjaška turistična pot (15 km)
- Kolesarska pot modrega bleščavca (14 km)
- Slovenska pisateljska pot
- Evropska pešpot E6 in E7
- Pot Jerneja Pečnika (podrobnejši opis poti je na voljo [tukaj](#))
- V izdelavi je Brodnikova pot (opis Janeza Brodnika je na voljo [tukaj](#)).

Večina navedenih poti s podrobnim opisom tras in obstoječe infrastrukture so navedene v prilogi tega dokumenta v poglavju 6.1.

4.1.3. Analiza obstoječe infrastrukture po naravni dediščini

Analiza stanja o teh poteh pokaže, katere elemente, ki omogočajo ustrezno umestitev in trženje navedenih poti, imajo te poti in na katerih bi veljalo še biti aktiven v prihodnje.

Tabela 3: Pohodniške in kolesarske poti – analiza stanja identitete in potencialov za trženje:

	Izdelana trasa	Izdelana identiteta	Jasna ciljna javnost	Spletna predstavitev z etapami in orodji	Izdelan turistični produkt
Velikolaška kulturna pot	+	-	-	-	-
Pešpoti ob rimskih zapornih zidovih	+	+	+	-	-
Veteranska pot	+	-	-	-	-
Geološka pot v Kobilji curek	+	-	+	-	-
Turistična pot iz Rašice	+	-	-	-	-
Učna gozdna pot	+	-	+	-	-
Turjaška turistična pot	+	-	-	-	-
Kolesarska pot modrega bleščavca	+	-	+	-	-
Slovenska pisateljska pot	+	+	-	-	-
Evropska pešpot E6 in E7	+	+	-	-	-

Tabela s plusi in minusi izkazuje področja, ki bi jih veljalo razvijati in nadgrajevati v prihodnje.

4.2. Kulturna dediščina

Kulturna dediščina v občini Velike Lašče sega od rimskih časov (rimski zid), srednjega veka (grad Turjak) do modernosti (odprtje Trubarjeve domačije).

Na področju kulturne dediščine velja v občini izpostaviti **osrednje lokacije**, ki so deloma tudi podrobneje predstavljene v nadaljevanju:

- Grad Turjak
- Trubarjeva domačija
- Ostanke rimskega zidu
- Velike Lašče
- Rojstni kraj Frana Levstika
- Rojstni kraj Josipa Stritarja – Stritarjeva kašča
- Ilijev kozolec
- Sušilnica sadnja na Gradežu.

Na področju **snovne kulturne dediščine** lahko v občini prepoznamo tudi:

- Ohranjeno avtentično staro orodje za delo v kmetijskem gospodarstvu
- Cerkevne oltarje (Velika Slevica, Velike Lašče – *preveriti sodelovanje s Plečnikom*)
- Zbirka glasbil na Opaikovem.

Na področju **nesnovne kulturne dediščine** velja izpostaviti še:

- Izdelavo božičnega kruha in poprtnikov
- Znanje na področju upravljanja z gozdovi in sobivanja z zvermi
- Znanje na področju obdelave lesa (kozolci, leseni izdelki – ogled suhorobarstva je možen na Velikem Osolniku pri Tekavčevih)
- Znanje na področju čebelarstva (skupinski ogledi so že organizirani v manjši meri)
- Bogato tradicijo literarnih ustvarjalcev in njihovih literarnih likov, med katerimi je gotovo najbolj znameniti Martin Krpan Frana Levstika.

Zaradi močne prisotnosti kmetijskih gospodarstev se na območju občine potencial tudi:

- **Pridelava biološke in ekološke hrane**
- **Gostinski oz. gurmanski turizem** (Gostilna Kukelj, gurmanski pohodi).

4.2.1. Osrednje lokacije kulturne dediščine

Grad Turjak

Aprila 2020 bo grad Turjak dobil novega najemnika, ki naj bi grad odprl za javnost, kar je bilo zaradi vzpostavljenih izrednih ukrepov ob epidemiji prestavljeno. Fokus gradu bo na doživetju časa 15. in 16. stoletja (časa Herbarta Turjaškega in turških vpadov) z organizacijo dogodkov in ogledov ter obiskom krčme.

Opis:

Grad Turjak je prvič omenjen leta 1220, a naj bi nastal že v 10. ali 11. stoletju. Leta 1318 sta omenjena dva gradova, spodnji in zgornji. Ruševine drugega so še vidne. Grad je dobil sedanjo podobo po potresu leta 1511. O tem, kdo ga je dal postaviti, govori napis na kamniti plošči z grbom Turjačanov na severovzhodnem volovskem stolpu, t. i. bastiji. Gre za najobsežnejšo okroglo bastijo na Slovenskem. Druga posebnost gradu je renesančni obrambni hodnik v obliki trikotnika. Renesančni obrambni sistem gradu je eden prvih te vrste v Sloveniji in eden najzgodnejših na ozemlju srednje Evrope. Zato je turjaški grad pomemben člen v razvoju grajske arhitekture v srednji Evropi. Romanskega izvora sta visoka hiša ali palacij in Dalmatinova kapela. Turjačani so bili veliki podporniki protestantizma. Slovenski protestantski pisec Jurij Dalmatin (1547-1589) se je domnevno skrival v turjaškem gradu in tam prevajal Sveto pismo. V njej so deloma ohranjene gotske freske. Barvne akvarelne prerise celotne freske iz leta 1888 hranijo v Narodnem muzeju v Ljubljani. Kopija reprodukcij visi v prostoru nad kapelo. V gradu je tudi katoliška kapela.

Turistična infrastruktura o gradu Turjak:

- Predstavitvena tabla na lokaciji
- Tiskana gradiva: predstavitvena zloženka
- Elektronska gradiva: ni znano, opis na Wikipediji

Trubarjeva domačija

<http://www.trubarjeva-domacija.si/>

Opis:

Trubarjeva domačija že 30 let predstavlja osrednjo točko ohranjanja spomina na Primoža Trubarja, očeta slovenskega jezika. Obiskovalci si lahko ogledajo:

- Trubarjevo spominsko hišo z mlinom, žago na vodni pogon,
- galerijo Skedenj in
- Trubarjevo čitalnico ter se
- okrepčajo v krčmi domačije.

Na Trubarjevi domačiji se odvijajo tudi različni kulturni dogodki, lokalnega, regionalnega in državnega tipa.

Trubarjeva domačija je pridobila v času delovanja Javnega zavoda Trubarjevi kraji status muzeja, za kar si bo ponovno prizadeval Občina Velike Lašče v letu 2020.

Trubarjeva domačija je osnovana ob porečju potoka Rašica, o katerem je TV Slovenija posnela kratek dokumentarni film, ki je dostopen [tukaj](#).

Turistična infrastruktura o Trubarjevi domačiji:

- Predstavitvena tabla na lokaciji
- Tiskana gradiva: zloženka
- Elektronska gradiva: spletno mesto domačije, povezano tudi z drugimi lokalnimi spletnimi mesti

Ostanki rimskega zidu

<https://www.claustra.org/sl/>

Opis:

Po občini Velike Lašče poteka del zapore poznorimskega obrambnega sistema *Claustra Alpium Iuliarum*. Danes so ostanki posameznih zapor vidni od Reke na Hrvaškem ter vse do Zarakovca v Baški grapi in jih uvrščamo med najpomembnejšo kulturno dediščino na naših tleh. V Velikih Laščah se nahaja rimski zid v vaseh Selo in ob Gradišču pri Robu.

Le 2 km zahodno od zapore Gradišče pri Robu ležijo v vasi Selo ostanki zapornega zidu in stolpov. Zapora Selo pri Robu je nadzirala prehod čez sleme med Dednikom na severovzhodu in Tolstim vrhom na severu, ki je vodilo čez vas naprej na Bloško planoto. Zapora, ki se začne pod vrhom vzpetine Grič, je ohranjena v dolžini 396 m in poteka v smeri jugozahod–severovzhod. Po precej strmem pobočju se skozi gozd spusti v grapo, kjer doseže svojo najnižjo točko. Od tam dalje se strmo vzpenja na nasprotni breg. Na vrhu pobočja doseže svojo najvišjo točko na današnji glavni cesti. Zid se nadaljuje tudi onkraj ceste, vzhodno od današnje hiše, in se konča nad prepadnim pobočjem. Poleg zidu sta ohranjena tudi dva stolpa. Zapora Gradišče pri Robu je postavljena na skrajni severovzhodni rob Bloške planote, 6 km vzhodno od zapore novi Pot. Zaporni zid na Gradišču izstopa zaradi svoje tlorisne oblike. Približno 1300 m dolg poznorimski zid je potekal od skalnatega pobočja Dednika proti vzhodu v dolino potoka Kobilji curek. Z zapore Gradišče pri Robu je bilo mogoče dobro nadzirati vso dolino, zaradi izjemnega razgleda z Gradiškega vrha. Tod je bilo križišče cest iz vzhodne in severne smeri. Vidne so tudi zapore proti jugu, Novi Pot, Tabršče in Benete, ter na zahodu zapora Selo pri Robu.

Turistična infrastruktura o rimskem zidu:

- tabla z oznako zapore
- spletno mesto: <https://www.claustra.org/sl/lokacije>
- daljnogled z animacijo starega zidu na lokaciji v Gradišču pri Robu (arheostereoskop)
- označena pešpot z geološkimi postanki ob rimskem zidu

Velike Lašče

Opis:

Velike Lašče se prvič omenjajo leta 1145 v listini oglejskega patriarha Peregrina, ustanovitelja stiškega samostana, kot »*villa Lasis*«. Pristavo v Laščah je stiškemu samostanu podaril eden izmed gospodov Višnjegorskih. Prvotne Lašče so stale na Selih, ob stari rimski cesti (blizu današnje železniške postaje). Tu naj bi stala tudi že cerkva za prvotne prebivalce. Leta 1469 so Lašče na Selih požgali Turki, ki so uničili tudi večino vasi med Igom in Kočevjem. Po požigu so začele nastajati druge Lašče na današnji lokaciji.

Turški napadi so se vrstili še naprej, zato je stiški opat naročil, da se cerkev v Laščah zavaruje z obzidjem. Okoli cerkve je nastal tabor, kamor so se ljudje zatekli pred nevarnostjo. Znotraj tabora je bilo tudi pokopališče. Leta 1749 pa so Lašče prišle v posest turjaških grofov. Velike Lašče je leta 1857 prizadel hud požar. Zgorelo je 44 hiš in 80 gospodarskih poslopij. Nove hiše, ki so nastale na pogorišču, so bile vse zidane. Iz tega časa izhaja današnja dvostolpna župnijska cerkev Marijinega rojstva zgrajena v novoromanskem slogu. 10 let pozneje so podrl tabor okoli cerkve. Z materialom tabora so nasuli trg.

Leta 1913 so Lašče postale trg. Aprila 1941 so Velike Lašče zasedli Italijani. Tu je bila močna italijanska posadka, utrjena z bunkerji in obdana z bodečo žico. Po vojni so bile Velike Lašče obnovljene. Zaslovele so predvsem po Primožu Trubarju, Franu Levstiku, Josipu Stritarju in v naselju rojenem Jožetu Javoršku. Zaradi teh znamenitih mož, ki so se rodili v kraju in bližnji okolici, so dobile vzdevek *slovenske Atene*.

Turistična infrastruktura in dogodki o Velikih Laščah:

- Turistična tabla v središču naselja
- Brošura Občine Velike Lašče o okoliških krajih
- Dogodki:
 - Gurmanski sprehodi čez Velike Lašče, s pripovedovanjem njene zgodovine
 - Festival božičnega kruha
 - Novoletni koncert in drugi glasbeni dogodki (Rocktronika, Peti in obstati.)
- Druga infrastruktura:
 - Razstava o Villi Lasis v pritličju občinske stavbe
 - Spominska soba Frana Levstika in Josipa Stritarja v Levstikovem domu.

Sušilnica sadja na Gradežu

<https://www.gradez.si/>

Opis:

Sušilnica sadja na Gradežu z zidano sušilno pečjo na drva je edinstven primer ohranjene tehnološke in kulturne dediščine. Deluje na tradicionalen način, enako kot pred več kot 80 leti. V Sloveniji je menda edina še delujoča vaška sušilnica sadja. Zgrajena je bila leta

1938, potem ko je turjaško sadjarsko in vrtnarsko društvo poskrbelo za zasaditev sadovnjakov. Kasneje je sušenje zamrlo, leta 2003 pa smo jo krajani z občinsko finančno pomočjo obnovili.

Turistična infrastruktura in dogodki na Gradežu:

- Spletno mesto s celovito predstavitvijo, narejena identiteta in najavljeni dogodki
- Dogodki:
 - Praznik suhega sadja
 - Razstava jaslic
 - Organizirana vodstva po sušilnici sadja
- Za druge turistične dejavnosti glej predstavitev *Društva za ohranjanje dediščine Gradež* (5.2.)

Ostale lokacije

Med zanimivimi lokacijami kulturne dediščine velja izpostaviti še **Retje (domaćija Frana Levstika in Ilijev kozolec)** ter **Stritarjevo kaščo** v Podsmreki.

Vse te tri lokacije stojijo na privatnem zemljišču in nimajo razvite ustrezne identitete za razvoj polnega potenciala za trženje teh turističnih produktov.

4.2.2. Snovna in nesnovna kulturna dediščina

- Izdelavo božičnega kruha in poprtnikov
- Znanje na področju upravljanja z gozdovi in sobivanja z zvermi
- Znanje na področju obdelave lesa (kozolci, leseni izdelki)
- Znanje na področju čebelarstva
- Bogato tradicijo literarnih ustvarjalcev, skupaj z Martinom Krpanom

4.2.3. Gurmanski turizem in biološka hrana

Zaradi številnih manjših kmetij, ki pridelujejo zelenjavo, sadje, meso in druge izdelke, med katerimi velja izpostaviti tudi med, je potencial za prihodnost tudi organizirana prodaja biološko in ekološko pridelane hrane.

Zavod Parnas je razvil produkt kulinaričnih pohodov, na katerih bi veljalo graditi ponudbo gurmanskega turizma za različne ciljne skupine tudi v prihodnje.

4.2.4. Analiza turistične infrastrukture za kulturno dediščino

Tabela 4: Kulturna dediščina – analiza

	Izdelana identiteta	Jasna ciljna javnost	Spletna predstavitev	Izdelan turistični produkt
Grad Turjak	—	—	—	—
Trubarjeva domačija	+	+	+	—
Ostanki rimskega zidu	+	—	+	—
Velike Lašče	—	+	—	—
Domačija Frana Levstika	—	—	—	—
Domačija Josipa Stritarja	—	—	—	—
Ilijev kozolec	—	—	—	—
Sušilnica sadja Gradež	+	+	+	+
Snovna kulturna dediščina	—	—	—	—
Nesnovna kulturna dediščina	—	—	—	—

5. Akterji na področju turizma

5.1. Občina

Občinska uprava aktivno spodbuja turistično dejavnost na območju Občine Velike Lašče s pripravo turističnih promocijskih materialov in organizacijo dogodkov ter zagotavljanjem osnovne turistične infrastrukture.

Primeri promocijskih gradiv:

- Opis velikolaške dežele in njenih vsebin na spletnem mestu: <https://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/v-prostoru-in-casu>
- Promocijske zloženke.

Do leta 2016 je deloval Javni zavod Trubarjevi kraji, ki je skrbel za promocijo in turistične aktivnosti na področju celotne občine. Javni zavod je pridobil tudi status muzeja na odprtem Trubarjevi domačiji in je upravljal do tega leta s gradom Turjak.

5.2. Društva

V občini deluje 5 društev na področju turizma.

Parnas, zavod za kulturo in turizem | www.zavod-parnas.org

Zavod Parnas je nevladna neprofitna organizacija, ki je zasebni zavod, ki deluje v javnem interesu na področju kulturne dediščine.

Razviti turistični produkti:

- kulinarčne sprehode in druge podobne kulinarčne aktivnosti – uživam tradicijo (s podporo programa Interreg Slovenija-Hrvaška),
- izvaja program za šole na področju kulturne dediščine (knjigoveški program, pri suhorobarju, etc.),
- upravlja z geološko potjo ob Kobiljem curku in
- sodeluje v projektu Mala Barja – Marja.

Društvo za ohranjanje dediščine, Gradež | www.gradez.si

Društvo s sedežem na Gradežu je bilo ustanovljeno maja leta 2004. Že samo njegovo ime pove, kam je usmerjena dejavnost članov. Upravljajo s staro gradeško sušilnico sadja, vključeni so v organizirano obnovo starih gradeških domačij in muzej kmečke opreme. Organizirajo delavnice o tradicionalnem shranjevanju živil (sušenje sadja in zelišč, vlaganje sadja, gozdnih sadežev in zelenjave, kuhanje marmelade, stiskanje naravnih sokov iz neškropljenega sadja, pridelava jabolčnega kisa, kisanje repe in zelja, žganjekuha ipd.), delavnice o tradicionalnih podeželskih opravilih (izdelovanje zobotrebcev ipd.), obujajo stare običaje in postopoma vzpostavljajo možnosti za razvoj turizma v mirnem, čistem naravnem in zgodovinskem okolju. V njihovem okviru deluje tudi vokalna skupina Krheljčki. Med znamenitosti Gradeža so še črna kuhinja in hiša skladateljca Marija Kogoja.

Turistično društvo Turjak

Organizira različne prireditve: tradicionalni turistični pohod po Turjaški poti in v jeseni Kostanjev pohod.

Claustra Alpium Iuliarium

Društvo je bilo ustanovljeno z namenom spoznavanja te neprecenljive dediščine in v okviru projekta ZID utiranja poti te zgodovinske znamenitosti tudi v mednarodne vode.

5.3. Podjetja

V nadaljevanju navajamo trenutno reprezentativna podjetja, na katerih je možno graditi in dopolnjevati unikatno in avtentično turistično dejavnost na območju Občine Velike Lašče.

5.3.1. Gostinske storitve

Gostilna Pri Kuklju | <http://www.prikuklju.si/>

Gostilna Pri Kuklju, ki se nahaja v središču Velikih Lašč, ima sloves ene najboljših slovenskih gostiln, ki je znamenita tudi po svoji pehtranovi potici.

Današnja gostilna je ohranila podobo iz 19. stoletja. Prvikrat se omenja že leta 1778 ko se je pri hiši po domače reklo pri »Žlindrovih«. Danes deluje ob gostilni tudi pekarna in slaščičarna, gostilna pa nadaljuje s ponudbo pristnih slovenskih jedi.

V občini Velike Lašče delujejo tudi druge gostilne:

- gostilna Kropec
- okrepčevalnica Rozika
- picerija pri Roku
- okrepčevalnica Škrabec
- gostilna Brlogar
- gostilna Pri Trojici.

5.3.2. Prenočišča

Vidne infrastrukture na tem področju še ni razvite.

Trenutno v občini ponujajo prenočišča:

- Apartma 33, prenočišče Velike Lašče, <https://apartma-trubarjeva33.si>
- Čebelarska hiša Maja, Rob, [spletno mesto na Bookingu](#) z luksuznim šotorom Willy, Barry in Filip, [spletno mesto na Airbnbn](#)
- Medvedov apartma, Rašica, [spletno mesto na Airbnbn](#)

5.3.3. Druga turistična infrastruktua

V občini je na voljo več postajališč za avtodome, ki se nahajajo:

- Na Turjaku
- Na Rašici
- V Krvavi Peči.

Navedena postajališča so predstavljena na spletnem mestu:

<http://www.camperstop.si/properties/velike-lasce/>

6. Primerljive destinacije

Občina Kočevje

V Občini Kočevje so v minulih letih intenzivno delali na razvoju turističnih produktov in na grajenju prepoznavnosti destinacije.

Zanimivosti:

- Destinacija ima pripravljeno jasno podobo, ki je prepoznana kot **Kočevsko. Divje. A prijazno** in je dostopna na spletu na Visit Kočevsko: www.kocevsko.com/sl;
- aktivnosti na področju turizma upravlja Javni zavod za turizem in kulturo Kočevje, ki je opredelil vizijo in cilje za to področje, sodeluje pa pri njegovi implementaciji s številnimi domačimi in tujimi partnerji;
- Ponujajo več kot 40 različnih tipov prenočitev;
- Imajo številne izdelane turistične produkte in aktivnosti za različne ciljne skupine, med katerimi so:
 - Kolesarjenje
 - Pohodništvo
 - Jahanje
 - Vodna doživetja
 - Divja narava
 - Znamenitosti
 - Tabori.

Srce Slovenije

Pretežno ruralno območje v osrednjeslovenski regiji, od Litije do Kamnika, je lokalna razvojna agencija združila pod enotno turistično destinacijo Srce Slovenije, ki predstavlja svoje turistične in druge produkte tudi na spletnem mestu www.srce-slovenije.si

Zanimivosti:

- Osrednje dejavnosti Srca Slovenije:
 - Turizem

- Podjetništvo (prodajajo tudi različne izdelke s certifikatom)
- Okolje
- Projekt upravlja Razvojni center Srca Slovenije, ta organizacija od leta 2000 vodi in povezuje razvojne projekte na celotnem območju Srca Slovenije. Ekipe Razvojnega centra Srca Slovenije v sodelovanju s številnimi lokalnimi, regionalnimi, nacionalnimi in evropskimi partnerji. Člani ekipe so mlajši, a izkušeni in med seboj povezani strokovnjaki za posamezna področja razvoja. Vpeti so v mednarodno partnersko mrežo z 290 organizacijami iz 34 držav.

Koroška (Slovenija)

Slovenska regija se predstavlja pod blagovno znamko **Koroška – Zakladnica presenečenj!** Na interaktivnem spletnem mestu www.koroska.si ponujajo različne turistične aktivnosti in produkte, imajo izdelano vizualno podobo in ključna sporočila ter vizijo destinacije.

Zanimivosti:

- Kot prednosti svoje destinacije izpostavljajo:
 - Naravo
 - Športne aktivnosti
 - Znamenitosti
 - Kulinariko
- Ciljno javnost nagovarjajo z vsebinami na področju:
 - Aktivnih športnih dejavnosti
 - Družabnega dogajanja
 - Sproščenenih doživetij (npr prvi naravni bazen v Sloveniji, sprostitve)
- Pri načrtovanju obiskov gostom ponujajo:
 - Pester nabor različnih tipov prenočitev
 - Gostilne in druge podobne destinacije
 - Informacije o Turistično informacijskem centru.

Koroška (Avstrija)

Avstrijska regija se predstavlja pod blagovno znamko **Carinthia – The Joy of Life!** Na celovitem spletnem portalu <https://www.visitcarinthia.at/> do dostopne vse pomembnejše informacije s privlačnim opisom ter prikazom vsebin, ki jih ponujajo.

Zanimivosti:

- 5 stebrov turističnih dejavnosti je tu opisanih kot:
 - Booking (neposredna rezervacija pri ponudnikih)
 - Destinacije (prikaz vseh regijskih ključnih destinacij)
 - Atrakcije (od kulturnih, športno rekreativnih in drugih atrakcij)
 - Aktivnosti, ki so razdeljene na:
 - poletne dejavnosti (kolesarstvo, pohodništvo, golf, družini prijazne počitnice, kulinarika, Koroška – dežela jezer) in
 - zimske dejavnosti (smučanje, turno smučanje, wellness, družini prijazne počitnice, wellness in spa, drsanje)
 - Storitve (prevozi, brošure, kontakti podatki TIC)

7. Priloga

7.1. Predstavitev pohodniških in kolesarskih poti v občini Velike Lašče

TP01: VELIKOLAŠKA KULTURNA POT
| 15 km, 5 ur, lahka pohodna pot, izhodišče: Velike Lašče

Tematska pot povezuje rojstne kraje v velikolaški deželi rojenih kulturnih ustvarjalcev: Primoža Trubarja (Rašica), Frana Levstika (Retje), Josipa Stritarja (Podsmreka) in Jožeta Javorška (Velike Lašče). Namen poti je povezati gibanje v naravi s predstavitvijo kulturne dediščine. Poleg rojstnih krajev pisateljev, popotnik obišče še ostale elemente kulturne dediščine ob poti (baročni oltar v cerkvi na Veliki Slevici, obnovljeno sušilnico sadja na Brankovem iz 19. st., Stritarjevo kaščo, Iljev kozolec in vaško lipo v Retjah....).

Organizirani pohodi:

Vsakoletni pohod je tisto soboto v juniju, ki je najbližja 8. juniju, rojstnemu dnevu Primoža Trubarja in občinskemu prazniku.

Infrastruktura poti:

- 6 informacijskih tabel
- Priložnostni žigi v Retjah, Podsmreki in na Rašici
- Celotna pot je markirana

Oskrbnik, upravljalac: Planinsko društvo Velike Lašče, Levstikov trg 1, 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Peter Kokošinek, 041 778 909, planinsko.drustvo@velike-lasce.si

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Zgibanka Velikolaška kulturna pot Levstik – Stritar – Trubar (izdala Občina Velike Lašče)
 - Kartonček za zbiranje žigov na trasi
- Elektronske: :
 - <http://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pespoti/velikolaska-kulturna-pot>
 - <http://pd.velike-lasce.si/index.php/poti/velikolaska-kulturna-pot>
 - https://sl.wikipedia.org/wiki/Velikola%C5%A1ka_kulturna_pot
 - http://www.kam.si/slovenske_pespoti/velikolaska_kulturna_pot.html
 - http://www.slovenia.info/si/pot-dediscine/Velikola%C5%A1ka-kulturna-pot-Levst.htm?pot_dediscine=2165&lng=1

TP02 PEŠPOT OB RIMSKIH ZAPORNIH ZIDOVH – CLAUSTRA
| 16 km, 5 ur, Izhodišče: Lužarji

Celotna pot povezuje Avstrijo, Italijo, Slovenijo in Hrvaško. Slovenski odsek je v dolžini 55 km speljan do mejnega prehoda Babno polje (občina Loška dolina)

Pešpot CLAUSTRRA poteka ob rimskih zapornih zidovih, ki so predstavljali utrjen državni mejni pas rimske države. Rimljani so ga dokončno postavili v 3. in 4. stoletju za obrambo pred vdirajočim ljudstvi. Celotna pot povezuje Avstrijo, Italijo, Slovenijo in Hrvaško. V našo občino pot pripelje v Vrbici na stičišču štirih občin in jo zapusti na Lužarjih. Vmes v obliki zank omogoči obisk kulturnih in naravnih znamenitosti ob poti ter popotnike ponovno vrača na glavno pot (Krvavske pečine, cerkev sv. Lenarta, križišče evropskih pešpoti, cerkev sv. Primoža in Felicijana na Zgončem, slap Lehnjak in slap Kobilji curek, ostanki rimskega zapornega zidu na Gradiškem vrhu in v Selu pri Robu, izvir Iške). Po dogovoru je možen ogled izdelave suhe robe, zobotrebcev in špin v Rutah, ter zbirko starih predmetov domačina Janeza Adamiča na Lužarjih.

Pot je označena z belo modro dvobojnico. Zamenjan vrstni red barv pa nas vabi k ogledu krajevnih zanimivosti, ki sicer niso na osnovni poti, ampak se nanjo vedno vračajo.

Organizirani pohodi: *niso bili organizirani od 2018*

Oprema ob poti:

- Celotna pot je markirana (belo-modra dvobojnica)
- Table v prostoru: 6 informacijskih, pojasnjevalnih tabel z opisi poti in krajev (Lužarji, Sv. Primož, Mohorje, Selo pri Robu – Predgozd, Krvava Peč, Kobilji curek)

Oskrbnik, upravljalec: Društvo Claustra Alpium Iuliarum, Šolska ulica 11; 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Manfred Deterding, 031 397 377

Promocijska gradiva:

- Elektronska: <https://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pespoti/pespot-ob-zidu>

TP03 VETERANSKA POT **| 12 km, 3 ure, izhodišče Krvava Peč**

Spominski pohod po položajih 63. samostojne čete krajevnih skupnosti Rob, Turjak in Velike Lašče, leta 1991.

Pot se začne pri objektu bivše podružnične šole, danes Doma veteranov. Po makedamski cesti vodi pot v Mokrc in proti Kureščku. Nadaljuje po gozdni cesti mimo zapornice, na označenem delu zavije na gozdni kolovoz, ki se spušča navzdol do Sekirišč. Od tu pot nadaljuje preko Purkač, Uzmanov, Mačkov do Predgozda, kjer krožno zavije proti Krvavi Peči.

Organizirani pohodi: ni informacij

Pohod po poteh velikolaške čete; v začetku septembra, v organizaciji OZVVS Velike Lašče

Oprema ob poti:

- 4 informacijske, pojasnjevalne table z opisi poti in krajev (splošna – Pohod po poteh velikolaške čete – veteranska pot, Rutarska planota, Sekirišče, Purkače, Krvava Peč in Iška soseska)

Oskrbnik, upravljalec: Območna zveza veteranov vojne za Slovenijo – OZVVS Velike Lašče

Kontaktna oseba: Dušan Hočevar

Promocijska gradiva: ni informacij

TP04 GEOLOŠKA POT V KOBILJI CUREK
| 5 km, 1-2 uri, lahka pot, izhodišče: Rob

Geološka pot v Kobilji curek vodi po gozdni cesti od sotočja Robarice in Kobiljega curka do slapa Kobilji curke in nazaj. Ob poti je 10 kontrolnih točk, ki so označene s kovinskimi številkami v modro-zeleni barvi (delo Aleksandra Arharja). S pomočjo pregledne karte, tiskanega ali živega vodnika ter oznak v naravi jo lahko raziščemo v dveh urah.

Organizirani pohodi: vodenje po dogovoru

Oprema ob poti:

- informacijske, pojasnjevalne table z opisi vsebin ob poti (splošna, kamnine, Kobilji curek, Claustra),
- kovinska števila oznake geoloških točk.

Oskrbnik, upravljalec: Parnas, zavod za kulturo in turizem Velike Lašče, Gornje Retje 3, Velike Lašče

Kontaktna oseba: Metka Starič

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Knjižica – Vodnik za odkrivanje naše dediščine (izdal: Zavod Parnas)
 - Geološka pot v Kobilji curek - 3.mesto na izboru tematskih poti NAJPOT 2012
- Elektronska:
 - http://zavod-parnas.org/viewpage.php?page_id=111
 - <http://www.slovenia.info/si/pohodnistvo/Geolo%C5%A1ka-pot-v-Kobilji-curek.htm?pohodnistvo=3069&lng=1>

TP05 TURISTIČNA POT IZ RAŠICE NA KUREŠČEK
| 12 km, 3 ure, lahka pot

Pot je nastala v sodelovanju TD Kurešček in TD Rašca ter občin Velike Lašče in Ig. Pot je dolga 12 km, večinoma položna in jo lahko prehodimo v 3 urah zmerne hoje. Primerna je za vse generacije. Izhodišče poti je lahko na Rašici ali na Kureščku. Iz Rašice vodi pot mimo Malega in Velikega Osolnika, Granjevice, Zapotoka do cerkve Kraljice miru na Kureščku. Na poti si lahko ogledamo več kulturnih in naravnih znamenitosti, panoramo krajine iz razglednih točk.

Zanimivosti, ki si jih lahko ogledamo na poti: Trubarjeva domačija, cerkev sv. Lovrenca in razgledna točka na Velikem Osolniku, kjer so bili včasih doma šmirarji, ki so kuhali šmir za osi in kolesa kmečkih vozov, Marijin kamen na poti iz Zapotoka na Kurešček, cerkev Marije, kraljice

miru na Kureščku, kjer se popotniku odpre razgled po slovenski pokrajini na vse strani do kočevskih gozdov, Gorjancev, Snežnika, Julijskih Alp s Triglavom in Karavank.

Organizirani pohodi: vodenje po dogovoru (Božo Zalar)

Oprema ob poti:

- Informacijska tabla na začetku poti.

Oskrbnik, upravljalec: Turistično informativna pisarna, Rašica 34, 1315 Velike Lašče

Kontaktna oseba: Božo Zalar, 041 696 841

TP06 UČNA GOZDNA POT / GOZDNA UČNA POT
| 4 km, 1 ura, lahka pot, izhodišče: Turjak

Učna gozdna pot, dolga približno 4 km, ki povezuje med seboj naselja Turjak in Rašico, je lahko razgibana sprehajalna pot. Poteka po kolovoznih poteh in gozdnih vlakah. Iz Turjaka pot vodi skozi gozdove Veliko Smrečje, Jelovec in Cerovec vzhodno od vasi Mali Ločnik, do travnikov zahodno od vasi Rašica, nato pa preko logov do Trubarjeve domačije. Lahko pa se prehodi tudi v nasprotno smer, z začetkom na Rašici.

Pot je primerna za vse generacije, tudi za gorske kolesarje, še posebej pa kot naravoslovna delavnica na prostem za predšolske otroke in šolsko mladino.

Pot je opremljena s 24 lesenimi poučnimi tablam, informativni tabli na začetku in na koncu poti pa predstavljata zgodovino kraja, življenja narave in gozdov. Po poti nas vodijo smerokazi s posebno markacijo - LIPOVIM DREVESOM, saj so za velikolaško okolico značilne lipe s posebno obliko. Najznamenitejša je gotovo lipa pred turjaškim gradom, ki jo je pesnik France Prešeren v pesnitvi Turjaška Rozamunda preimenoval v hrast.

Del poti se prekriva (od točke hrast v skupini do točke rdeči bor) se prekriva s ti. SENENO POTJO, kakor ji pravijo domačini Rašice in Turjaka. Ime izvira iz devetnajstega stoletja, ko so grajski hlapci ter kmetje vozili seno za grajske konje na marof na Turjaku (sedanje stavbe pri avtobusni postaji) z logov od Rašice do Kneja, ki so bili takrat v lasti Auerspergov. Z razlastitvijo s starojugoslovansko agrarno reformo leta 1931 je bilo prevozov konec.

Oprema ob poti:

- 2 informativni tabli na začetku,
- 24 lesenih poučnih tabel,
- smerokazi s posebnimi markacijami

Oskrbnik, upravljalec: ni dorečen, izvaja se v sodelovanju z zavodom Parnas

Kontaktna oseba: Metka Starič, 041 833 456, metka@zavod-parnas.org

Promocijska gradiva:

- Tiskana: Zgibanka (2003)
- Elektronska:

- <http://www.velike-lasce.si/velikolaska-dezela/pespoti/ucna-gozdna-pot-turjak-rasica>
- http://www.slovenia.info/si/ucna-pot/Gozdna-u%C4%8Dna-pot-Turjak-Ra%C5%A1ica.htm?ucna_pot=2164&lng=1

TP07 TURJAŠKA TURISTIČNA POT
| 15 km (krožna), 3-5 ur, lahka pot

Pot je krožna, dolga 15 km in je primerna za vse generacije. Na poti si lahko ogledamo kulturne in naravne znamenitosti, pot brez ogledov prehodimo v 3 urah, z ogledi pa pot traja do 5 ur.

TTP se začne na Turjaku pred Domom krajanov in poteka po prvem delu Učne gozdne poti Turjak - Rašica, skozi gozd Smrečje, potem prečka regionalno cesto Kočevje - Ljubljana, se nadaljuje mimo vasi Laporje do vasi Gradež. Od tam vodi pot naprej na Sloko Goro, do gradišča, potem pa naprej v dolino Malega Ločnika, od tam pa navzgor na Goro do cerkve sv. Ahaca. Pot se spusti skozi vas Mali Ločnik do avtobusne postaje in spet prečka regionalno cesto ter se po gozdu nadaljuje do Bajdinških slapov, mimo grajskega ribnika, do rudniških rovov in naprej do grobnice Turjaških na pokopališču. Po grofovi poti nas pripelje do starega gradu in do turjaškega gradu ter se zaključi na izhodišču.

Zanimivosti, ki si jih lahko ogledamo ob poti: grad Turjak, grajska kapela, Bajdinški slapovi, cerkev sv. Ahaca, ostanki gradišča na Sloki gori, sušilnica sadja in nekdanja Kogojeva hiša na Gradežu, spomenik žrtvam NOB v Smrečju ...

Organizirani pohodi: tradicionalni pohod ob Turjaških dnevih, prvo soboto po 22. juniju; vodenje po predhodnem dogovoru

Oprema ob poti: ni znana

Skrbnik, upravljalec: Turistično društvo Turjak, Društvo za ohranjanje dediščine Gradež

TP08 SPREHOD PO TRUBARJEVI ROJSTNI FARI
| 15 km (krožna), 3 ure, lahka pot

Izpred Doma krajanov v Turjaku pohodniki krenejo po gozdni poti do Trubarjeve domačije na Rašici, cerkve sv. Kancijana, kjer je bil Trubar krščen in na Gradež, kjer poteka tradicionalni praznik suhega sadja. Možni ogledi: obisk Trubarjeve domačije, ogled prafarne cerkve sv. Kancijana v Škocjanu, degustacija Trubarjeve malice na Gradežu, spoznavanje tradicionalne pridelave in priprave tradicionalne hrane, ogled turjaškega gradu na temo Trubar in Turjaški, spoznavanje Trubarjeve dediščine na Ribniškem, domače pozno kosilo na turistični kmetiji ali v vaški gostilni.

Organizirani pohodi: tradicionalno v sklopu praznika suhega sadja na Gradežu, konec septembra ali z vodenjem po dogovoru

Oprema ob poti: ni znana

Skrbnik, upravljalec: Društvo za ohranjanje dediščine Gradež, Gradež 4, Turjak

Kontaktna oseba: Lojze Senčar

Promocijska gradiva: niso znana

TP09 KOLESARSKA POT MODREGA BLEŠČAVCA
| 14 km, 2-3 ure, lahka pot

Opis: Kolesarska pot modrega bleščavca je namenjena družinam, da spoznajo Mišjo dolino in njene prebivalce. Z vožnjo po Kulturni krajini reke Rašice in Mišje doline in od leta 2013 tudi območju Natura 2000, lahko aktivno preživite več ur. Zaščitni znak kolesarske poti je modri bleščavec (*Calopteryx virgo* Linnaeus, 1758) - vrsta kačjega pastirja s temnomodro-kovinskimi barvnimi krili, ki ga ni težko ugledati ob vodotokih Mišje doline.

Po poti se lahko odpravite sami ali v spremstvu lokalnega vodnika na kolesu, ki vas popelje tudi do atraktivnih točk ob poti (nahajališča divjih orhidej, mesojedih rastlin, kulturne znamenitosti, razgledi).

Organizirano: z vodenjem po dogovoru

Oprema ob poti:

- Interpretacijska točka v Šumniku.

Skrbnik, upravljalac: Zavod Parnas

Kontaktna oseba: Metka Starič, 041 833 456, metka@zavod-parnas.org

Promocijska gradiva:

- Elektronska:
 - <http://www.zavod-parnas.org/news.php?readmore=650>

TP10 SLOVENSKA PISATELJSKA POT

Slovenska pisateljska pot bo kot transverzala povezovala rojstne domačije in hiše, v katerih so živeli in delali slovenski pisatelji, spominska obeležja in središča kulturno literarnih dogajanj, od Istre do Prekmurja in od Koroške do Bele Krajine. Pot bo imela učni, kulturno-varstveni, rekreativni in promocijski karakter za slovenstvo in državo Slovenijo.

SPP je spomeniški, knjižni in medmrežni projekt, v sklopu katerega želimo povezovati slovensko literarno zapuščino in sodobno predstavljanje slovenskih pisateljev.

Organizirani pohodi: niso znani.

Literarni sprehodi po slovenski pisateljski poti za najmlajše (namenjeni so vrtcem, učencem OŠ in dijakom SŠ)

Oprema ob poti:

- Delne markacije na poti

- 1x informacijska tabla na Rašici
- v pripravi: 2x info tabla v Retjah in Podsmreki

Skrbnik: Društvo slovenskih pisateljev

Investitor: Občina Velike Lašče

Promocijska gradiva:

- Tiskana:
 - Slovenska pisateljska pot; Vodnik po domovanjih 106 pesnikov in pisateljev; Radovljica, Didakta, 2013
- Elektronska:
 - http://www.drustvopisateljev.si/si/drustvo_slovenskih_pisateljev/programi/1708/detail.html

TP11 EVROPSKE PEŠPOTI – ODSEKA E6 IN E7

Evropski pešpoti E6 in E7 prečkata tudi slovensko ozemlje in se križata ravno na ozemlju naše velikolaške občine, v Predgozdu na rutarski planoti.

Pešpot E6 povezuje Baltik in Jadransko morje, slovenski del poti poteka od Radelj do Strunjana in je po njenem ustanovitelju poimenovana Ciglarjeva pot. Do Predgozda pripeljeta s severa dve različni pešpoti E6, ena iz iške tesni, po mokrški ravni, preko Krvave Peči in Mačkovca čez Rute na Bloke. Druga pa pripelje iz Grosuplja čez Turjak, preko vasi pod Mačkovcem, čez Mačkovec do Predgozda, kjer se združi s prvo različico poti.

Pešpot E7 povezuje Atlantik s Črnim morjem, slovenski del pešpoti pa se imenuje od Soče do Mure. V našo občino pot pripelje s sv. Vida preko Iške do Predgozda. Od tam po rutarski planoti skupaj z E6 do vasi Naredi in potem skozi Logarje, Podsmreko do Velikih Lašč. Potem se pot nadaljuje preko Male Gore v Dobropolje.

Organizirano: ni informacij

Oprema ob poti:

- markacije

Skrbnik, upravljalec: Komisija za evropske pešpoti v Sloveniji.

Kontaktna oseba: ni informacij

Promocijska gradiva:

- elektronska:
 - <http://eupoti.com/index.html>
 - http://geopedia.si/?params=T2385_vT_b4_x463895_y76891_s10#T2385_x463895_y76891_s10_b4
 - <http://www.slovenia.info/si/pohodnistvo/Evropska-pe%C5%A1pot-E6-Ciglerjeva-pot-od-Drave-do-Jadrana.htm?pohodnistvo=1177&lng=1>